

כאמרתו קרין לא... המנהל הכללי... (מאמר קצר)

מראי מקומות לעיון בדרך היומית

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 17/25 קרית ספר 71919 מודיעין עילית ארץ ישראל

גליון מספר 290

הוצאת ע"י בנם הנד"ר הוצאת אברהם אלעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לע"נ הר"ר צבי בחר"ר מורדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, ה' אייר התשס"ט. מסכת בבא מציעא דף ד - דף י

חשוד. אבל בתוס' לקמן (ה.) ד"ה שכנגדו מבואר, דכוונת הגמ', דמכא פירכא דהוחזק כפרן לא נילף חיוב שבועה כלל.

ה) גמ', אלא חמשים זוז והילך. ופירש רש"י בד"ה והילך, לא הוצאתים והרי הם שלך בכל מקום. כתב בחידושי הרמב"ן, דחזינן מדבריו, דבנותן לו מעות אחרות, לא הוי הילך, ואפילו כשהם בבית דין. והקשה, מהא דקיימא לן בקידושין (מו.), דמקדש במלוה אינה מקודשת, אפילו כשהמעות בעין, דמלוה להוצאה ניתנה. ואם המעות כשהם בעין נחשבים ברשות המלוה, אמאי אינה מקודשת. ועל כן כתב הרמב"ן, דלפירוש רש"י נמצא דליכא הילך אלא בפיקדון שהוא בעין, או בשיעבוד קרקעות (כדאייתא בעמוד ב'). ובספר התרומות (שער ז', ב', ד') כתב, דלפירוש רש"י לא גרסינן "כמאן דנקיט להו מלוה" אלא "כמאן נקיט להו", ובאמת לא מיירי במלוה, אלא בפיקדון דוקא. וכן משמע ברשב"א. אבל הריטב"א (החדשים) כתב, דרש"י מיירי במלוה, וכדנקט בהגהות הגר"א (אות א.) והרמב"ן כתב בשם רבותיו, דאף במלוה שייך הילך, כל היכא דנקט המעות בבית דין, ואמר לו הילך מעותיך. והפני יהושע כתב, דמדכתב רש"י "בכל מקום שהם", משמע, דבנותן לו המעות בבית דין, אף רבי חייא מודה דלא מיקרי במודה במקצת, כיון שאין בית דין נוקקין לדון בזה כלל, ודוקא כשמודה על ממון שבמקום אחר, בית דין נוקקין לכתוב הודאה זו, כדי שלא יוכל לטעון פרוע. ועיין באות הבאה.

ו) [עיין באות הקודמת. כתב הקצות החושן (סימן סו סקל"ה), דמצי ליתן הלוואה שלא על מנת להוציא אלא על מנת שיעמיד הקרן בעיסקא. וכדאייתא לקמן (בדף קד:). אמרי נהרדעי האי עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון וכו'. והקצות החושן בסימן סו (סק"ב) כתב, שהמקדש בהאי מלווה הוו קידושין, ושמיטה אינה משמטת. וכן נסתפק אם נקנה באגב כפקדון אם לאו. ולפי זה אולי יש לפרש, דדברי רש"י, קיימי בכהאי גוונא שהמלווה לא נתנה להוצאה. (ש.ב.)]

ז) גמ', שם. הרשב"א הוכיח, דפקדון הוי הילך אפילו בעומד באגם, מדאייתא לקמן (ה.) גבי ג' פרות, לאו דקאמר ליה הילך, ואמאי פשיטא למקשן להעמיד בהילך, אלא על כרחך משום דפקדון כל היכא דאייתה הוי הילך. וכן מדמשני התם דמיירי במתה, משמע, דבחייה לא משכחת לה דלא יהיה כהילך. אבל כתב שהראב"ד פליג.

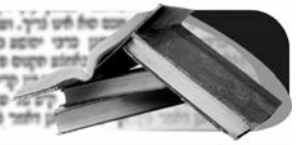
ח) גמ', והא הכא כיון דתפיס אנן סהדי דמאי דתפיס הילך הוא. פירש רש"י בד"ה ותנא תונא, קס"ד דר' חייא טעמא דמתני' משום דאנן סהדי דמאי דתפיס דיליה הוא וכו'. וכי אידך דרבי חייא דמחייב ליה שבועה דאורייתא. והתוס' בד"ה ותנא תונא הקשו, אם כן לימא ותנא אקמייתא. ובחידושי

דף ד ע"א (א) גמ', עד אחד יוכיח וכו' מה לעד אחד שכן על מה שהוא מעיד הוא נשבע פיו יוכיח וחזר הדין. הקשו בחידושי הרמב"ן והרשב"א דלגירסא דידן דילפינן מעד אחד ממש ופיו, הוה ליה למימר "אלא", כיון דנדרחו דברי רב פפא דאמר דילפינן מגילגול דעד אחד. וגרסי, "מה לעד אחד שכן שבועה גוררת שבועה פיו יוכיח", דהיינו דהצד השוה מגילגול שבועה דעד אחד, ופיו. וביאר הרמב"ן, דמסתם עד אחד ליכא למילף אפילו בצד השוה, כיון דנשבע על מה שהוא מעיד אינו מאותו המין כלל, ואינו שוה להם.

ב) גמ', שעל ידי טענה וכפירה הן באין. פירש רש"י בד"ה טענה, זה טוען וזה כופר והן באים לדין. והרשב"א ביאר לפי גירסתו [באות הקודמת], דילפינן מגילגול דעד אחד, דבמקצת הממון איכא טענה, והיינו טענה חשובה על ידי שמעיד עליה עד אחד או שמודה בה, ובמקצת איכא כפירה, כלומר כפירה גמורה שאין שום ידיעה עליה, ונשבע עליה. וכן משמע בחידושי הרמב"ן ובחידושי הרמב"ן בשבועות (מו.) הביא, שרבינו אפרים הוכיח מלשון "שעל ידי טענה וכפירה באין", דאין עד אחד מחייב שבועה אלא במקום דתובע בטענת ברי. והרמב"ן דחאה, משום דטענה היינו תביעה, ואפשר דאפילו בשמא. עוד כתב, דלגירסתו דקאי אגילגול שבועה דעד אחד, על כרחך אין הכונה לטענת ברי, דהא מגלגלין אפילו בטענת שמא, כדאייתא בקידושין (כח.). אלא טענה וכפירה, היינו טענה שיש בה עדות או הודאה במקצת, וכפירה גמורה במקצת, וכדפירש כאן.

ג) תוס' ד"ה עד אחד, בתוה"ד, מה שהעד אינו משלם כשהוא מוזם אינו חומרא אלא לפי שבעדותו אינו מחייבו ממון. כתב הקצות החשן (סימן לח סק"ה), דמשמע מדבריהם, דבאופן שהעד חייבו ממון, כגון שהיה חשוד או שאמר איני יודע, ומתוך שאין יכול לישבע משלם, יתקיים דין כאשר זמם. אמנם הסס בזה, דהא קרא ד"כאשר זמם" בשני עדים כתיב. והמנחת חינוך (מצוה תקכה, ה) תמה עליו, דהרמב"ם (בפכ"א מעדות ה"ה) כתב, דעד אחד שהעיד על אשה שזינתה אחר קינוי וסתירה, והזום, משלם כתובתה. ומבואר להדיא, דאיכא דין כאשר זמם בעד אחד המחייב ממון. והחזון איש (אבן העזר יח, ב) כתב, דאין הכרח מדברי התוס' דהיכא דמחייב ממון איכא "כאשר זמם", דיש לומר דמכל מקום אין זו כעדות גמורה, כיון דבעלמא אינו קם לממון, אם כן אף כשמחייב ממון אין כל הסמיכות עליו. עוד כתב (שם) להגיה בדברי הרמב"ם, דלא מיירי בהזמת עד אחד כלל.

ד) גמ', תאמר בעדים שכן הוחזק כפרן. פירש רש"י בד"ה תאמר, דהיאך נאמינהו על השבועה. וכתב הריטב"א (החדשים), דלפי זה אין הקושיא על דרך פירכא על הקל וחומר, אלא דבאמת יהיה מחויב שבועה וישלם כדן

הדרק היוזמי

מסכת בבא מציעא דף ד – דף ה

ה אייר – ו אייר התשס"ט

ליה שטרא מהני לפטרו משבועת מודה במקצת, מכל מקום חייב לישבע שבועת היסט, והוכיח כן **מלקמן** (ק). [וצריך לומר, דמה שכתב הרמב"ן דהוי כעדות, אינו כעדות ממש, דאם כן לא היה צריך שבועת היסט. (א.ג.א.). **ובתוס' רבינו פרץ** ביאר, דהא דאמרינן דמסייע ליה שטרא, היינו, דמשום הכי חשיב כופר הכל, כיון שבשתיים אינו יכול לכפור, אם כן לא תבעו מהם כלל, ובמה שתבעו לא הודה במקצת, ועיין באות הבאה.

טז גמ', משום דהוה ליה שטר שעבוד קרקעות וכו'. כתב הנימוקי יוסף (ב: בדפי הרי"ף), דשמעינן מהכא, דהיכא דליכא שיעבוד קרקעות אין לפטרו מחמת השטר, ואף שלא יכל לכפור בו, כגון כתב ידו שכתוב בו נאמנות על חמישים. ומכאן הקשה על הרמב"ם (בפ"ד מטוען ונטען ה"ד), שכתב, דהמודה בממון שאינו יכול לכפור בו, לא מיקרי מודה במקצת. וכתב הנימוקי יוסף, דהרמב"ם מפרש דממון שאין יכול לכפור בו הוא כהילך, [ודלא כפירושו רש"י ותוס' שהובא באות יג, דדוקא משום השיעבוד נכסים הוא הילך], והא דאיצטריך הכא לטעמא דשיעבוד קרקעות, היינו דוקא למאן דאמר הילך חייב. וכן איתא ברא"ש כתובות (פ"ב סימן א), דממון שאין יכול לכפור בו הוא הילך. [נאמנם לדברי תוס' רבינו פרץ שבאות הקודמת, דברי הרמב"ם מבוארים בגמ' להדיא ולא מטעמא דהילך. אמנם צריך עיון אם הוא מקור הרמב"ם, דבגמ' משנינן הכי כדי ליישב מאן דאמר הילך חייב, ולמאי דקיימא לן הילך פטור אינו מוכרח. ואפשר, דמכל מקום יש לפסוק כן, דכיון דלמאן דאמר הילך חייב, בכהאי גוונא לא מיקרי מודה במקצת, כל שכן למאן דאמר הילך פטור (א.ג.א.).]

יז תוס' ד"ה אין נשבעין (הראשון), ואם תאמר למאן דאמר שעבודא דאורייתא מודה מקצת הטענה למה נשבע הא כופר שעבוד קרקעות. **ובחידושי הרמב"ן בשבועות** (לז): תירץ לשתי קושיות התוס', על פי דברי ה"ר מגאש בבבא בתרא (קכח:), דהיכא דהשטר אינו לפנינו, ואינו יכול לגבות בו ממשעבדי, לא חשיב שיעבוד קרקעות. והכי נמי למאן דאמר שעבודא דאורייתא במלוה על פה, כל שאין העדים לפנינו לא מיקרי שיעבוד קרקעות. וכתב הרמב"ן, דלבו מפפק בזה, דבאופן ששניהם מודים שהיו עדים בדבר, שמא יבואו העדים למחר, ומצו בית דין לגבות השיעבוד, ושפיר מיקרי שיעבוד קרקעות. [ואם כן לא תתיישב הקושיא מדברי רבי יוחנן בשבועות]. והרמב"ן תירץ, דבלא שטר לעולם אינו יכול לגבות מן הלקוחות, דהא טענינן ללקוחות פרוע, ואפילו במקום שהחייב מודה שלא פרוע. ואף דמינייה דידיה גובין מקרקעות, מחמת זה לא מיקרי שיעבוד קרקעות, כיון דמינייה גובין אף ממטלטלין וכל ממונו משועבד מדאורייתא, ולא מיקרי שעבוד קרקעות. והא דבשטר אין נשבעין משום שיעבוד קרקעות, אף דאיכא נמי שיעבוד מטלטלי דמינייה, משום דכל מה שאדם טורף מהלקוחות, עיקר שיעבודו עליו, וזה עיקר תביעתו.

יח גמ', הא כלים וכלים דומיא דכלים וקרקעות חייב. וכתבו התוס' ד"ה הא, דהוה מצי לשנויי דמיירי בחפר בה בורות שיחין ומערות. **ובתוס' הרא"ש** כתב, דהשתא סלקא דעתין דהא מתניתין לגופה לא איצטריך, דכבר קתני התם בסיפא דאין נשבעים על קרקעות, ועל כרחך לא קתני לה אלא לדיוקא דכלים, וכלים כהאי גוונא חייב. ועיין לקמן דף ה אות ב.

יט רש"י ד"ה דומיא, שכלים שהודה עליהן מונחין לפנינו ואמר ליה הילך. העיר הריטב"א, דרש"י לא היה צריך לפרש כן, כיון שהכלים חוזרים בעין, אין צריך שהיה בבית דין, וכדפירש רש"י (בעמוד א) **בד"ה והילך**.

דף ה ע"א

א) גמ', ולמאן דאמר הילך פטור אמאי איצטריך קרא וכו' הא כל קרקע הילך

הרמב"ן ביאר דעת רש"י, דהא דאמרינן "אלא כי איתמר ותנא תונא אאידך דרבי חייא", אינו אלא לפי המסקנא דבסמוך, דאמרינן ואידך אין תקנת חכמים היא, אבל השתא סלקא דעתין דאיכא ראייה אף לרבי חייא קמייאת. **והריטב"א (החדשים)** הוסיף, דהנך ב' סוגיות לא נאמרו בהדי הדדי, ומשום הכי לא איכפת לן דסותר לפי הסלקא דעתין מה דאמרינן לעיל "וכי איתמר תנא תונא אאידך דרבי חייא".

ט גמ', אי אמרת בשלמא מדאורייתא הילך חייב מתקני רבנן שבועה כעין מדאורייתא. פירש רש"י בד"ה אי אמרת וכו', כלומר גבי שבועה דאורייתא כגון בהודאה במקצת. וכתב בחידושי הרמב"ן, דמשמע מרש"י דמתניתין אינה ענין לשבועת מודה במקצת כלל, והא דמדמינן לה לענין הילך היינו כדפירש הבעל המאור (ד. בדפי הרי"ף), דמאן דאמר הילך פטור סבר, דכיון דעומד לינתן כאילו נתן כבר דמי, ואם כן, במתניתין נמי, כיון שעומד לחלוק, אם נחשיבם כמו שחלקו כבר ודאי ליכא שבועה, שהרי אם היו באים לבית דין לאחר שחילקה לא היו משבעין אותם.

י תוס' ד"ה ותנא, בתוה"ד, דחשיב הודאה במאי דתפיס חבריה. ביאר הרמב"ן, דבאותו חצי שחבירו תפוס, לא הוי כפירתו כפירה כלל. ולהכי דמי להודאה. [ולכאורה צריך עיון, דמאי עדיף מאילו אמר איני יודע אמקצת, דאף דליכא כפירה לא מתחייב מחמת כן, דסוף סוף ליכא הודאה. (א.ג.א.).]

דף ד ע"ב

יא רש"י ד"ה אינו אלא כמשיב אבדה, מדהוה ליה למימר שתים והשטר מסייע וכו'. ביאר בחידושי הרמב"ן, דרש"י הוצרך להאי טעמא, דאם לא כן מאי עדיף מכל מודה במקצת דלא מיפטר מחמת שהיה יכול לכפור הכל, וכדאמר רבה לעיל (ג). דאינו מעיז לכפור הכל. [כלומר, דאי הילך פטור, כשמודה בשתים הוי נמי העוזה, וכמו שכתבו התוס' (בעמוד א) **בד"ה ושמע מינה**] ומשום הכי פירש רש"י, דהיה לו לומר שתים כיון שהשטר מסייע. ואף דרק במסקנא אמרינן שאני הכא דקא מסייע ליה שטרא, אינו משום דהשתא לא ידעינן להאי סברא, אלא כדפירש רש"י **בד"ה ושאני**, שהעדים מעידים שלא היו אלא שתים, דבשינויא דגמ' נתחדש דהוי עדות גמורה.

יב שם, והפני יהושע ביאר דברי רש"י, דהוקשה לו, מאי שנא מכל מודה במקצת על חמישים, דלא חשבינן ליה משיב אבדה מחמת דהיה יכול להודות רק בארבעים, ומשום הכי פירש, דהכא עדיף טפי, שהיה לו טעם להודות דוקא על שתים. וכתב, דלמאי דמסקינן בסמוך דאיכא סברת איערומי מערים, יש לומר טעם בהא דכל מודה בחמישים לא פטרינן ליה מחמת דיכול היה להודות בפחות, דכיון דאם מודה בפרוטה חייב שבועה, לא שייך לפטרו כשמודה ביותר, דאימא איערומי מערים דעל ידי כך מפטר משבועה. אבל הכא דאי אמר שתים הוה מיפטר, שפיר יש לחשבו משיב אבדה כשהודה בשלש. ורש"י לא נצרך לטעמא דהשטר מסייע, אלא לפי מאי דלא ידעינן אכתי טעמא דאיערומי דמערים.

יג בא"ד, וחכמים פטרו את משיב אבדה מן השבועה כדתנן המוצא מציאה וכו'. אמנם בתוס' הרא"ש ותוס' רבינו פרץ כתבו, דלא דמי, דהתם תקנתא דרבנן היא, אבל הכא הוי מיגו מדאורייתא.

יד גמ', והאי שטר דקמודי ביה הילך הוא. פירש רש"י בד"ה טעמא, שהרי הקרקעות משועבדים על כך. וכן כתבו התוס' בב"ב (קכח:) **ד"ה הלכתא**.

טו גמ', ושאני הכא דקמסייע ליה שטרא. כתבו בחידושי הרמב"ן **והריטב"א (החדשים)**, דהוי כעדות ממש ולהכי פוטרו משבועה. אבל הבעל המאור (א).

מדפי הרי"ף) כתב, דהוי סיוע בעלמא ולא סהדותא מעליא, ומכח זה למד דעד המסייע נמי פטור משבועה. עוד כתב הרמב"ן, דאף דבגוונא דמסייע

משאלה ופקדון ה"א), בדעת רש"י (דלקמן צד: ד"ה פרשה), דמדכתיב "אם לא שלח ידו" ילפינן שבועה דשליחות יד, ומדכתיב בתר הכי "על כל דבר פשע", ילפינן שבועה שלא פשעתי.

(ה) גמ', תא שמע וכו' לדרבי חייה קמיינתא. ביאר הריטב"א, דהא דמיינתין לה הכא ולא לעיל (ד). משום דאיתא התם (ד). וכי איתמר תנא תונא לאו ארבי חייה קמיינתא אלא אבתרייתא. ומשום הכי מסיק לכולה מילתא דרבי חייה בתרייתא, והדרינן למיפרכ ארבי חייה קמיינתא.

(ו) תוס' ד"ה מסרי ליה בסהדי, ומיירי דאמרי ליה וכו' הא קיימא לן המלוה את חברו בעדים אין צריך לפרעו בעדים. ובתוס' הרא"ש כתב, דיש לומר דאפילו בלא שאמרו כן, היו מרויחים שיוכלו להשביע שבועת היסת, אליבא דלישנא בתרא דשבועות (מא.), דלא משבעינן שבועת היסת אלא באיכא דררא דממונא.

(ז) תוס' ד"ה אין לך, מהא משמע דהלכה כלישנא קמא וכו'. וכן הוכיח מכאן הרי"ף (ד: בדפי הרי"ף). והתוס' הרא"ש והתוס' בשבועות (מא.) ד"ה אמר כתבו, דאף ללישנא בתרא דהתם דבעינן דררא דממונא, יש לומר, דיש לחייבו שבועה הכא, דהווי מסרי ליה כל יומא, ועוד דאסהידו ביה דאכל תרי מינייהו, ומיקרי דררא דממונא. ומכל מקום, מהא דמיינתין הכא רישא דמתניתין דשבועות, דמיירי דטוען אין לך בידי, לגבי מילתיה דרב נחמן, חזינן, דהילכתא כלישנא קמא, דמוקי התם מילתיה דרב נחמן ארישא ד"אין לך בידי", אף דליכא בהא דררא. [וכן תוס' דידן לא הוכיחו מעצם הדין, אלא דמיינתין לרישא]. אבל כתבו דיש לדחות, דהגמ' נקיט לרישא דמתניתין, ועיקר הכונה לסיפא, דאיירא בדררא דממונא.

(ח) בא"ד, ואי טעין שאינו יודע בכל ישבע שאינו יודע. וכן כתב רש"י בבבא קמא (ק"ח). ד"ה פטור, דלא עדיף מאם היה טוען ברי דמחוייב שבועת היסת. והתוס' לקמן (צו: ד"ה רב נחמן כתבו, דאם לא כן לעולם יוכל לטעון איני יודע, ויפטר. ובביאור הגר"א (סימן עה סקכ"ה) הביא הנך טעמי, והוסיף, דבשבועות (מ: אמרינן, דטעמא דשבועת היסת, משום חזקה אין אדם תובע אלא אם כן יש לו, ומקשינן דאיכא חזקה לאידך גיסא דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו, ומשני דאשתמוטי קמשתמיט. ואם כן כשטוען שמא ודאי ליכא חזקה לנתבע אלא לתובע, וכל שכן שישבע.

(ט) תוס' ד"ה שכנגדו, בתוה"ד, ועוד דהתם אמר ליה שבועה דאורייתא אית לי עלך וכו' אבל הכא הוא ברצון ישבע אם נניחנו ולכך לא ישלם. הקשה האבן האזל (פ"ב מטוען ונטען ה"ה), דבשבועות (מזו). מבואר, דמאן דאית ליה "מתוך שאין יכול לישבע משלם", סבר הכי נמי לגבי חשוד, ומהאי טעמא אמרינן דאם היו שניהם חשודין חייב הנתבע לשלם. ותירץ, דתוס' אזלי בדעת רבינו תם שהביאו התוס' בשבועות (מזו). ד"ה מתוך, דפסק, דבשניהם חשודין יחלוקו, וכדעת רב נחמן התם. משום דסבר, דאף רב נחמן מודה לדינא ד"מתוך שאין יכול לישבע משלם" בעלמא, ודוקא בחשוד לא אמרינן מהאי טעמא דהוא ברצון ישבע. אמנם התוס' התם ביארו, דטעמא דרב נחמן לרבינו תם, משום דקנסינן לשכנגדו לפי שהוא חשוד. וכתב החזון איש (חושן משפט סימן ט, ג), דאין כוונתם לומר דלא שייך בחשוד דין "מתוך". אלא כוונתם, דלפי שברצון ישבע, תיקנו חכמים שלא ישלם אלא על ידי שבועת התובע, כדי להפיס דעתו.

(י) בא"ד, אבל הכא הוא ברצון ישבע וכו'. כתבו התוס' בבבא קמא (קח). ד"ה ותרי, דהא דחשוד על השבועה פסול לשבועה, אינו אלא מדרבנן, כדמוכח בשבועות (מה). וביאר באבן האזל (פ"ב מטוען ונטען ה"ה), דאולי כתירוץ השני דתוס' דידן, דהטעם דבכחשוד לא אמרינן "מתוך", משום שהוא ברצון ישבע, וסברי דלא שייך האי טעמא, אלא אם נימא דמדאורייתא שבועתו

הוא. כתב הפני יהושע, דלפי מה שכתבו התוס' לעיל (ד: ד"ה אין, דלמאן דאמר שיעבודא דאורייתא, אף מלוה על פה מיקרי שיעבוד קרקעות לענין שבועה, לא תיקשי אמאי איצטריך קרא, דנפקא מינה למלוה על פה, דלאו הילך הוא, כיון דלא נקיט שטרא, ומכל מקום מיפטר מחמת כפירת שיעבוד קרקעות. ועל כרחך צריך לומר דקושיית הגמ' דוקא למאן דאמר שיעבודא לאו דאורייתא, דלדידיה ליכא לאוקמי למיעוטא בשיעבוד קרקעות, אלא בקרקע ממש. ועוד יש לומר, לפי מה שביארו התוס' בד"ה אמאי, דעיקר קושית הגמרא קאי אמתניתין דשבועות דתני דאין נשבעין על הקרקעות, דמשמע דמתניתין איירא בקרקע ממש, בשיעבוד קרקע. (א.ג.). עוד כתב, דמשום הכי נמי הקשו התוס' בד"ה למאן דאמר, דאף למאן דאמר הילך חייב אמאי איצטריך קרא, דבקרקע לא שייך משתמט, ולא תירצו דנפקא מינה בשיעבוד קרקעות דשייך ביה מישתמט. כיון דעל כרחך הכא קיימינן למאן דאמר שיעבודא לאו דאורייתא. [ולכאורה נראה דהיינו דוקא לשיטתייהו בבבא בתרא (קעה: ד"ה דבר, דלמאן דאמר שיעבודא לאו דאורייתא לא מהני אף בשיעבודו בפירוש. אבל לדעת רש"י בקידושין (יג: ד"ה דבר תורה דשיעבודו בפירוש מהני אף למאן דאמר שיעבודא לאו דאורייתא, אם כן למאן דאמר הילך חייב, ניחא, דאיצטריך מיעוטא בשיעבודו בפירוש בשטר, ודוקא למאן דאמר הילך פטור הקשו בגמ', דלא מצינן לאוקמה בהכי, דכיון דאיכא שטרא דשיעבד בו הנכסים, ממילא הוי הילך. (א.ג.).]

(ב) גמ', איצטריך קרא היכא דחפר בה בורות שוחין ומערות. ביאר בחידושי הר"ן, דאף דהשתא תובעו ממון תחת החפירות, מכל מקום מיקרי תביעת קרקעות ופטור משבועה, כיון דהתביעה מחמת הקרקע, וכמו שכתב הרמב"ם (בפ"ה מטוען ונטען ה"ב). אמנם הראב"ד (שם) השיג על הרמב"ם, דלא מיקרי תביעת קרקע אלא כשתבעו למלאות החפירות. והקשה הר"ן, דהא מכל מקום הוא נפטר על ידי תשלום דמים. ובשיטה מקובצת כתב בשם תוספי תוספות להרא"ש, דבאמת מה שחפר מיקרי מטלטלין ולא קרקע, ומיירי הכא שתבעו קרקע גדולה, ובאותו מקצת שמודה חפר בה בורות, ומחמת זה אינו הילך. אבל במקצת שכופר לא חפר בורות, ונמצא שתובעו קרקע ממש, ולהכי אינו נשבע. ולפי זה, האי שינויא דמיא לשינויא בתרא "כגון שתבעו כלים וקרקעות", דהכא נמי ההודאה הוי במטלטלין, ורק הכפירה הויא בקרקע. ויישב בכך קושית התוס' לעיל (ד: ד"ה הא, דהוה מצי לשנויי בחפר בה בורות. דלפי זה ניחא, דלא מצי לשנויי הכי, דכהאי גונא לא יפטר משבועה, כיון דמיירי התם שהתביעה בכלים, וההודאה בדמי חפירת הקרקע נמי מיקרי הודאת מטלטלין.

(ג) גמ', ארבעה שומרים צריכים כפירה במקצת והודאה במקצת. הקשה בחידושי הרמב"ן, לשיטת רמי בר חמא דקרא ד"כי הוא זה" קאי לגבי שבועת השומרים, ומיירי בג' פרות כדאיתא בסמוך, אם כן בשאר מודה במקצת, שאין אלא הודאה וכפירה בלא נאנסו, מנא לן דנשבע. ותירץ, דסבר רמי בר חמא דנאנסו אינו מביא לחיוב שבועה, וכל החיוב בשומרים אינו אלא מחמת ההודאה והכפירה. ומשום הכי אף בליכא פרה דנאנסו מתחייב שבועה בהודאה וכפירה.

(ד) רש"י ד"ה צריכין, בתוה"ד, דחייב עליה שבועה האמורה בפרשה שלא שלח ידו במלאכת רעהו. [כלומר, דעיקר שבועת השומרים הוא שבועה דשליחות יד]. וכן כתב רש"י לקמן (צד: ד"ה פרשה ראשונה. אמנם התוס' לקמן (ו). ד"ה שבועה כתבו בתירוץ אחד, דשבועה דשליחות יד אינה אלא על ידי גילגול מחמת שבועה דלא פשעתי בה. ורש"י בד"ה שומרינן כתב, שבועה האמורה בהן בשומר חנם שנגנבה ממנו וכו'. וכתב באבן האזל (פ"ד

דסברי בחנוני על פינגסו דמשבעינן לתרוייהו, היינו משום שאי אפשר בענין אחר. ותיריך, דסלקא דעתין, דאף כשנשבע בלשון המשנה, אדעתא דטענתו הראשונה הוא נשבע, ובלאו הכי איכא שבעת שקר.

טז גמ', דאמר כולה שלי ולדבריכם שבעה שיש לי בה וכו'. הרי"ף (ד. בדפי הרי"ף), לא כתב דנשבע שיש לי בה, אלא כתב, שיאמר כולה שלי ולדבריכם אין לי בה פחות מחציה. והנימוקי יוסף הביא שהר"ן תמה, אמאי לא הזכיר הרי"ף השבעה כמסקנא דסוגיין. והרמב"ם (בפ"ט מטוען ונטען ה"ז) לא הזכיר כלל שאומר כולה שלי. וכתב רק שנשבע שאין לו בה פחות מחציה. וכן כתב הטור (בסימן קלח, א). וכתב הבית יוסף, דנראה דמפרשי, דכל מאי דאמרינן בסוגיין, לאו שאמר כן ממש, אלא כאילו אומר כן. וכן כתב התוס' רי"ד.

יז תוס' ד"ה דחשיד, בתוה"ד, דגולן לא פסל לשבעה אלא מדרבנן. ובתוס' גיטין (נא:): **ד"ה ובכולי,** ביארו לפי זה החילוק בין גולן ודאי לחשיד דהכא, דלא גזרו חכמים אלא כשנודע פסולו, דגנאי הוא להשביעו. והשיטה מקובצת כתב בשם גליון, דלפי זה, הא דלא פסלו רבנן נמי אממונא (כבמתניתין). דלענין פסולא דרבנן יש לחלק בפשיטות בין גולן ודאי לחשוד. אי נמי, דבגולן ודאי החמירו עליו וקנסו שכנגדו ישבע ויטול, אבל במתניתין ליכא למימר הכי, דהא שניהם שוין בחשדא, וכן בכל חיוב שבעה דחשידינן לנתבע שרוצה לגזול, אי אפשר לתקן שכנגדו ישבע ויטול, דאם כן כל אדם יביא חברו לידי חיוב שבעה וישבע ויטול. ועוד, דהרי התובע נמי חשוד לתבוע בשקר ולא עדיף מהנתבע. ומשום הכי לא אמרינן שכנגדו נשבע, ולפטרו בלי כלום אי אפשר, דאם כן חוטא נשכר. נולמאן דאמר **בשבעות** (מו). דבהיו שניהם חשודין, פטרינן לנתבע, אף דהוא ודאי גולן, ונשכר דפטור לגמרי. אולי יש לומר דכיון דעל פי רוב מפסיד הגולן מחמת דפסלינן ליה, דשכנגדו ישבע ויטול, לא פלוג רבנן אף באופן שניהם חשודין. (א.ג.א.).

יח בא"ד, ויש מפרשים בשם הר' יהודה חסיד וכו'. **בחדושי הרמב"ן** ביאר, דכל מי שבא עתה לגזול, אי מחייבין ליה שבעה הוו ליה תרי חומרי במילתא, ויפרוש מכל האיסור. אבל מי שכבר טעם דאיסור גזל ופקר בממונא, וחיישינן שמא עכשיו שונה בה דנעשית לו כהיתר, לא ימנע מחמת השבעה בלבד, דכיון דלא ישיב הגזל הראשון לא יעשה תשובה לחצאין, ואין לו מניעה מגזל זה. נדהיינו דמרגיש רק את חומר השבעה, כיון דחומר גזל אינו כלום אצלן.

יט גמ', כי אמרינן הכופר בפקדון פסול לעדות כגון דאתו סהדי וכו'. כתב הסמ"ע (סימן צב סק"ב), דטעם הדבר, דאחזוקי אינשי בחשודין לא מחזקינן, כל זמן שנוכל לתרץ הדבר.

כ גמ', שם. הקשה הריטב"א, אם כן בכופר במלוה נמי, בגוונא דבאו עדים שהיו המעות ברשותו כשכפר, למה אינו נפסל, דלא שייך אישתמוטי. ותיריך, דכיון דמלוה להוצאה ניתנה, אפשר שהיה צריך למעות למילתא אחרית, שהיה דחוק עליו יותר, ובעי לאישתמוטי מהאי. וכן כתבו התוס' **בשבעות** (מו): **ד"ה בפקדון.** וכן משמע ברש"י לעיל (ד. ד"ה כשר).

כא תוס' ד"ה ההיא, לא גרסינן דאשתבע, דאי איכא סהדי דנשבע לשקר במלוה נמי פסול. אבל המרדכי **בשבעות** (בנוסחא אחרת לפרק כל הנשבעין דף מו) הביא דעת השערי **שבעות דרב אלפס** (שער כ, ח"ד), דאף בכהאי גוונא כשר לעדות. וכן כתב הבית יוסף (בסימן לו) **בשם הריב"א**, וביאר הטעם, משום דבמלוה הדרך להישבע בלשון שאינו חייב לו, ואמרינן דשמא היה התובע חייב לו ממקום אחר כנגד זה, ונשבע באמת שאינו חייב. אבל בפקדון הדרך להישבע שלא הפקיד אצלו, וכיון שהוברר שהפקיד אצלו, ודאי נשבע לשקר.

שבעה. דאי לאו הכי לא שייך לומר שברצון ישבע, דהא לא שייך ביה דררא דשבעה. וכן כתב החזון איש (חושן משפט סימן ט, ד) ושוב כתב, דאפשר דכוונתם שהוא רוצה לישבע ואנו פוסלים אותו ואומרים שאין אנו מאמינים לו. ונלכאורה נראה דהיינו לשיטתו שהבאה באות הקודמת, דעיקר טעמא משום להפיס דעתו. אבל אם כוונת התוס' לבאר דמעיקר הדין לא שייך כאן דין "מתוך וכו'", על כרחק צריך לומר דמדאורייתא שבעתו שבעה. (א.ג.א.).

דף ה ע"ב

יא גמ', ותקנתא לתקנתא לא עבדינן. הקשה הקצות החושן (סימן עה סקי"א), הא דינא ד"מתוך שאין יכול לישבע משלם" מדאורייתא הוא, ואם כן אמאי מיקרי תקנתא לתקנתא. ותיריך, דחשוד שאני, דלא מיקרי אינו יכול לישבע מדאורייתא, דהא באמת מצד עצמו מצי לישבע, ולהכי מדאורייתא לא שייך בו מתוך שאין יכול לישבע משלם. וכתב, דחזוין בתוס' (עמוד א') **ד"ה שכנגדו** בתירוצם הראשון, דלא סברי כן, אלא דמעיקר הדין היה ראוי לחייבו ממון. ותיריך לפי שיטתם, דמכל מקום מדאורייתא אף החשוד על השבעה כשר לשבעה אחרת, וכמו שכתבו התוס' **בבבא קמא** (קח. ד"ה תרי כפילי, ולהכי מדאורייתא לא שייך ביה מתוך. נולפי זה צריך לבאר קושיית התוס' דנימא מתוך בחשוד, היינו דאחר דרבנן פסלוהו לשבעה ממילא יהיה בו דין מתוך מדרבנן. (א.ג.א.). ועיין באות הבאה.

יב תוס' ד"ה ותקנתא, ומתוך שאין יכול ישבע לא שייך הכא כדפרישית. כתב המהר"ם, דיש לבאר כוונתם בתרי אנפי. א. דכוונו למה שביארו (בעמוד א') **בר"ה שכנגדו**, אמאי לא אמרינן בחשוד "מתוך". ב. דכוונו למה שכתבו לעיל (ג): **ד"ה ובכוליה,** דבשבעה דרבנן לא אמרינן "מתוך". ובתוס' לקמן (צו): **ד"ה הכא נמי** כתבו, דבסוגיין משמע דבשבעה דרבנן לא אמרינן "מתוך". וכן כתב בתוס' **רבינו פרץ. והרש"ש** כתב, דאין לומר דכוונת תוס' כביאור א', דבחשוד לא אמרינן "מתוך". דהא בהיו שניהם חשודים, איתא **בשבעות** (מו). דאמרינן "מתוך", וחזוין, דבמקום דלא משבעינן לשכנגדו, אף בחשוד אמרינן "מתוך". ועל כרחק כוונתם כביאור ה', דבשבעה דרבנן לא אמרינן "מתוך".

יג גמ', ותיפוק ליה דהוה ליה רועה. פירש רש"י **בר"ה ותיפוק ליה**, דבלאו פירכא דגולן הוא יש להקשות הא הוה ליה רועה. והקשה בתוס' **רבינו פרץ**, דהא טפי איכא לאקשווי דמדינא דגולן פסולו מדאורייתא, אבל רועה אינו פסול אלא מדרבנן. ולהכי פירש, דכוונת הגמ', דכיון דמעיקרא כשמסר לן היה רועה ונודע פסולו, אין בו דין חשוד, דדינו שהכשגדו נשבע ונטול, דהיה להם למסור לו בעדים, ואי אמרת דאף בנודע פסולו מעיקרא שכנגדו ישבע ויטול, לא שבקת חיי לכל חשוד, דכל אחד יפקיד אצל חשוד ויטעון לו כפלים, והחשוד יודה לו במקצת שהפקיד, ויטול המפקיד כל טענתו. נודלא כסברת התוס' (בעמוד א') **ד"ה שכנגדו** בתירוץ הראשון, דמהאי טעמא גופא דלא שבקת ליה חיי, תיקנו להצריך התובע שבעה, ובהכי סגינן.

יד גמ', על דאית ליה מישתבע וכו'. וכתבו התוס' **בר"ה על**, דאף דעל דעת בית דין נשבע, לא הוי להו לתקן לשון זה. והב"ח (בסימן קלח, א) הביא את דברי הרא"ש (בסימן א), והנימוקי יוסף (א. בדפי הרי"ף), שכתבו (לגבי שבעה דשלשה חלקים), דאף דנשבע על דעת בית דין, יש לדיין להחמיר ולפרש כל צד רמאות שיכול זה לחשוב בלבו. וביאר הרא"ש, דבהכי מיסתפי טפי לישבע לשקר, כשמזכירין להדיא הדבר שמשקר בו. נועדיין צריך עיון אם לכך כוונת התוס'.

טו גמ', ולימא שבעה דכולה שלי. הקשה התוס' **הרא"ש**, מאי פריך, דלמה יתקנו חכמים לשון השבעה באופן שאחד ישבע לשקר. ואף לרבנן דבן ננס

הדרק היוזמי

מסכת בבא מציעא דף ה - דף ו

ו אייר - ז אייר התשס"ט

קחו לי רבנן, דאם כן כשראה שבית דין לא נזקקו לו אמאי לא צווח בפניהם. ואם צווח קודם שיצאו מבית דין, מיקרי שתיק ולבסוף צווח. (ו גמ', סבר הא קא חזו ליה רבנן. כתב הרשב"א, דיש שהוכיחו מכאן, דבאופן שתקפה בפני עדים ולא בפני בית דין, אף דשתיק ולבסוף צווח, הוי כודאי הודאה, דהוה ליה לצווח מיד כיון דלא חזו ליה רבנן. והרשב"א כתב להיפך, דבתקפה שלא בפני בית דין לעולם אין השתיקה ראייה, דדוקא בפני בית דין שהוא מקום המשפט יש לו לצווח, אבל שלא בבית דין, כיון שאין שם מי שידון דינו, למה יצווח.

ז גמ', אלא שתקפה אחד בפנינו. כתב הריטב"א, דההכרח להעמיד בשתק ולבסוף צווח ולא בשתיק מתחילה ועד סוף, מדקתני "עליו הראייה", דהיינו דאם יביא עדים מהני, וזה שייך דוקא בשתיק ולבסוף צווח, אבל בשתיק מתחילה ועד סוף לא יהני ראייה, כיון דאיכא הודאה גמורה, והודאת בעל דין יותר ממאה עדים דמי. וכן כתבו התומים (בסימן קלח סק"ו) ובביאור הגר"א (סקט"ו). אמנם הש"ך, (סק"ח) כתב בדעת הטור, דאף בשתיק ולבסוף צווח לא מהני ראייה להאי גיסא דהוי הודאה, דהודאת בעל דין כמאה עדים.

ח גמ', והאי אמר בדמי אגרתי ניהליה דאמרין ליה וכו'. וכתבו התוס' בד"ה אגרת, דאינו נאמן במיגו דתקפה ממני דהוי מיגו במקום עדים. ובחידושי הרמב"ן ביאר עור, דמהא דהוצרכו בגמרא לטעמא דאמרין ליה עד השתא וכו', משמע, דאי אמר תקפה ממני נאמן, ולהכי סלקא דעתין דיהא נאמן במיגו, ולכך הוצרכנו לטעמא דעד השתא וכו', לומר דמשום הכי לא מהני ליה מיגו. ואף דבעלמא אין אדם נאמן לומר תקפה ממני, הכא שאני, שראינו ששניהם תפסוה מעיקרא. וביאר בחידושי הר"ן, דכיון ששניהם היו מתעצמים בה, אין תפיסתו של אחד מוכחת דאודויי אודי ליה, שהדבר עשוי שיגבר האחד על חברו ויתקפנה מידו, ודמי לכלים העשויין להשאיל ולהשכיר דאין תפיסתן ראייה. אבל הריטב"א כתב, דלעולם אם יטעון תקפה ממני אינו נאמן, שלעולם אין אדם נאמן להחזיק חברו בגולנא. והא דאיצטריך טעמא דעד השתא וכו', היינו בכלים העשויין להשאיל ולהשכיר, דבעלמא נאמן לומר השכרתי לו, וקא משמע לן דהכא אינו נאמן. וכן כתב הרמב"ם (בפ"ט מטוען ונטען הי"ג), שאינו נאמן לומר תקפה ממני. והרשב"א ביאר סברת הרמב"ם, דכיון דעד השתא לא תקפה ולא יכיל ליה, השתא היכי יכיל. ועל כרחך שנתנה לו.

ט תוס' ד"ה הקדישה, בתוה"ד, דכיון דאודי ליה הוי כפקדון שיש לו ברשות אחרים. וכתב הריטב"א, דאף דבשעה שהקדישה עדיין לא הודה לו, מכל מקום הקדשו והודאתו באין כאחת. ובעיקר דברי התוס', כתב הבעל המאור בבבא קמא (יח. בדפי הרי"ף), דגולן שאינו מסרב להשיב הגזלה הויא ברשות הנגזל להקדישה, אבל הרמב"ן במלחמות ה' (שם) פליג עליה, משום שבתורת גזל היא אצלו.

י בא"ד, ומייתי מהדיא מסותא וכו'. בחידושי הר"ן הקשה לפי זה, מאי מייתי מספק בכור, דלא שייך כלל להאי ספיקא. ולהכי ביאר (כאן ובריש הסוגיא), דעיקר ספקו דרבי זירא בתקפה אחד בפנינו, היינו, דנקטינן דודאי שתיק ולבסוף צווח הוי ספק הודאה, אלא דמיבעיא לן אם שנים אוחזים בטלית שדינם יחלוקו, הוי כודאי שיש לכל אחד חציה, ולהאי גיסא לא יהני ספק הודאה להפסיד לאחד החצי שהחוקנו שהוא ודאי שלו, או דילמא דכל שנים אוחזים אין כל אחד נוטל חציה אלא מספק, וממילא יהני ספק הודאה לאפוקי מיניה. ולהכי אמרינן דאם תמצו לומר תקפה מוציאין מידו, דחשבינן לטלית כודאי חציה שלו וחציה שלו, ולא יהני הקדישו בחצי של חברו. אבל אי נימא דתקפה אין מוציאין, ומשום דהטלית מעיקרא בספק עומדת, אפשר לומר דהקדש יהני בה מספק אף דלא תקפה, ואף דצווח מתחילה ועד סוף,

כב גמ', לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו. כתבו התוס' בסנהדרין (כה:): ד"ה מעיקרא בתירוץ אחד, דהא דאמרין ד"משמע להו", היינו נמי דכן הוא האמת, דליכא לא תחמוד בדיהיב דמי. ובתירוץ השני נקטו כפשוטו, דאינשי טעו בכך. וכן נקטו התוס' לקמן (עב). ד"ה שטר. וכתב המהרש"א, דמקושיית התוס' בד"ה בלא דמי, "ואם תאמר תיפוק ליה מלא תגזול", משמע דמפרשי, דכן הוא האמת דבלא דמי אינו עובר. [דעל הטועים לא שייך להקשות תיפוק ליה מלא תגזול].

דף ו ע"א

א תוס' ד"ה אלא, בתוה"ד, וכן פירש רב האי גאון שמשביעין שבועת היסת אקרקעות. כתב בהגהות מימוניות (פ"ה מטוען ונטען אות ב), דהוכחת רב האי, מדאיתא בכתובות (פו:): לגבי פוגמת כתובתה ועד אחד מעידה שהיא פרועה, דעל כרחך אין חיובם מדאורייתא אלא מדרבנן, כיון דהיא כפירת שיעבוד קרקעות. וכן כתב המגיד משנה (שם ה"א). וכתב הש"ך (סימן צ"ה סק"ה) דמהך ראייה חוינן, דלא דוקא גבי שבועת היסת נשבעין אקרקעות, אלא כל שבועות דרבנן.

ב גמ', ותו הא דאמר רב ששת שלש שבועות משביעין אותו וכו' נימא דחשוד אממונא חשוד אשבועתא. פירש רש"י בד"ה נימא, גבי שבועה שאינה ברשותי מיגו דחשוד אממונא חשוד אשבועתא. והתוס' לעיל (ג:): ד"ה ובכוליה נקטי, שהקושיא גם מכח שבועה שלא שלחתי יד. וכן הביא בחידושי הרמב"ן בשם הרב אב ב"ד. והקשה עליו, דמחמת עצם השליחות יד לא מיקרי חשוד אממונא, דמורה היתר דבדעתו להחזירה, ולא גרע ממאי דאמרין לעיל (ה:): מורי ואמר דמי קאי יהיבנא. ואי משום שרוצה עכשיו לפטור עצמו שלא כדון, הא יש לומר דאישתמוטי קמישתמט כיון שאבדה ואין לו ממון לשלם. והפני יהושע לעיל (ד:): ביאר, דרש"י לא רצה לפרש דהקושיא מכח שליחות יד, משום דיש לומר דאף דלפני זמן נחשד אממונא ששלח בה יד, מכל מקום עכשיו יש לומר שחזר בו, והא דמקשינן מיגו דחשוד, היינו דוקא כשחושדים אותו שעכשיו הוא רוצה לגזול. וכן כתב הקצות החשן (בסימן צב סק"א), והוכיח סברא זו מדכתבו התוס' בבבא קמא (קח:): ד"ה ותרי, דאפילו מי שנשבע לשקר לא נפסל לשבועה אלא מדרבנן, ועל כרחך היינו משום דמדאורייתא אמרינן דאפשר שחזר בו.

ג תוס' ד"ה שבועה, בתוה"ד, דאין מגלגלין אלא בדבר הדומה וכו'. וביאר בתוס' הרא"ש, דהיינו בטענת ספק. וכן איתא בתוס' לקמן (צז:): ד"ה ביום.

ד גמ', אביי אמר חיישינן שמא מלוה יש לו עליו. פירש רש"י בד"ה אביי אמר, דסבר דאי הוי חשוד אממונא הוי חשוד נמי אשבועתא. וכן מצינו ברי"ף (ד. בדפי הרי"ף) שהביא הקושיא "ונימא מיגו דחשוד אממונא לא חשוד אשבועתא", ואהא כתב את דברי אביי. (ולא כתב שינויא דלעיל (ה:)) לא אמרינן מיגו דחשוד וכו'. ובחידושי הרמב"ן כתב, דאפשר לפרש דאביי מודה דלא אמרינן מיגו דחשוד אממונא חשוד אשבועתא, אלא דבטעמא דמתניתין לחוד פליג אדרבי יוחנן, שלא תיקנו אלא משום חשש תופס משום ספק מלוה ישנה, אבל לא תיקנו משום שיהא כל אחד ואחד תוקף בסתמא, דליכא למיחש להא. ולפי זה ביאר, דהא דמקשינן ולא אמרינן תפיס מספיקא משתבע נמי מספיקא, דאינו משום דכמו שחשוד על זה חשוד גם על זה, אלא כיון שעושה כן משום הוראת היתר מכח ספקו, שאינו רואה חוב לעצמו, כמו כן יורה היתר מכח ספקו להישבע.

ה גמ', אי דשתיק אודויי אודי ליה וכו', דשתיק ולבסוף צווח. ביאר הרשב"א, דאי שתיק כל זמן שהיו בבית דין, אף דצווח לאחר שיצאו משם, מיקרי שתיקה גמורה דהויא כהודאה. דליכא למימר דשתיק מחמת דסבר

מוציאין מידו. וכתב בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן שיא), דאף דפשטות הסוגיא משמע דלא קאי הכי למסקנא, יש ליישב דהרמב"ם, סבר דרבה לא אתי לאפלוגי אדרב המנונא בהאי דינא, ולומר דתקפו מוציאין מידו, אלא אמר דאפילו אי תימא דמוציאין מידו, מכל מקום ניחא הא דאסורין בגיזה ועבודה. והא דמיייתי רב חנניה סיעתא מהספקות נכנסין לדיר להתעשר, יש לדחות, דשאני התם דמייירי בפדיון פטר חמור, והתם הוחזק הישראל מעיקרא בשה, דקודם הפדיון ודאי היה שלו. ולא דמי לספק בכור, דהתם לא הוחזק הישראל בולד מעולם, אלא באמו, דמשעה שנולד, היה ספקו עמו. ועיין באות הבאה.

טז) והשב שמעתתא (ש"ד פ"ה) ביאר בשם בנו **רבי יוסף דובער**, דחזקת העובר לא מהני, כיון דמיקרי דבר שלא בא לעולם. ועיין באות הבאה. **והקהילות יעקב** (בסימן ט), ביאר הטעם דלא מהני חזקת העובר, משום דלהאי גיסא דהוא בכור, מתחילתו עומד לעבור לרשות הכהן לכשילד, ובכהאי גוונא לא חשיב חזקת מרא קמא.

יז) עוד כתב בשב שמעתתא (הובא באות הקודמת), דדברי הרשב"א (הובא באות הקודמת), היינו דוקא למאן דאמר **בחולין** (סט): דבכור משיצא רובו קדוש למפרע מתחילת לידתו, אבל למאן דאמר דאינו קדוש למפרע, הרי איכא חזקת מרא קמא כלפי אותו מיעוט שיצא תחילה, שהיה ודאי של הישראל באותה שעה, וכיון דאיכא חזקה כלפי חלק מהגידון המסופק, מהני להכריע את כל הספק, אף בחלק שאין עליו חזקה, וכמו שכתבו הפוסקים. ורב חנניה דמסייע לרבה, היינו לשיטת רבה דאמר **בחולין** דמכאן ולהבא קדוש, ולהכי מדמי לה לפדיון פטר חמור, דסבר דהכא נמי איכא חזקת מרא קמא. אבל הרמב"ם (פ"ד מבכורות ה"טו) פסק, דלמפרע קדוש, ולהכי לשיטתו ליכא סיעתא מהתם.

יח) תוס' ד"ה פוטר, בתוה"ד, אבל בבא בסוף החודש כולו לשוכר והא מסיק הכא דמוציאין מידו. **ורש"י לקמן** (קב): **ד"ה בבא ובד"ה בסוף החודש** כתב, דלגבי מה שדר ואומר לו תן לי הדמים, אמרינן העמד ממון על חזקתו, ולגבי מה שעדיין לא דר, אמרינן העמד קרקע על חזקתו. (דהיינו שלגבי מה שדר, התביעה על המעות, ובהם שפיר איכא תפיסה מעליא). **והרא"ש** (בסימן יג) תירץ, דהתם טעמא, דאמרינן מדלא בא עד סוף החודש אודויי אודיי ליה.

יט) בא"ד, והא דאמרינן בפרק ב' דכתובות (כ). שנים החתומים על השטר וכו'. **והתוס'** (שם) **בר"ה ואוקי**, תירצו באחד התירוצים, דשאני התם דטוען ברי, ולהכי מהני תפיסתו, ודוקא בשמא לא מהני. וכן כתב **הרא"ש** (בסימן יג), דטעמא דתקפו כהן אין מוציאין מידו, משום שטוען שמא, הלכך לא מהני לאפוקי מחזקת מרא קמא, אבל בברי מהני תפיסה, דכיון שטוען ברי ומוחזק בה, אין לנו להוציא מידו.

כ) בא"ד, צריך לומר שתפס קודם שבאו עדים וכו' דהיינו קודם שנולד הספק. **ובחידושי הרמב"ן** כתב, דאף תפיסה כהאי גוונא לא מהני, אלא דוקא במקום שהתפיסה ברשות, כגון שמכר לו ומשכו לוקח לרשותו ואחר כך התערר ספק על המכירה. וכן הוכיח **הקונטרס הספקות** (כלל ב, ג), מדברי **רבינו יונה ורבינו מאיר** שהביא **הרא"ש בכתובות** (פ"ב סימן יג), דסברי **כרמב"ן**, דתפיסה לא מהני אף קודם שנולד הספק, ואף בברי, כל שהוא נגד מרא קמא.

כא) גמ', הספקות נכנסין לדיר להתעשר וכו'. הקשה **הקונטרס הספקות** בשם **אחיו רבי חיים הכהן**, דאף אי תקפו כהן מוציאין מידו אכתי תקשי, דאף דמצד הדין זוכה בו הישראל לגמרי, מכל מקום מאי עדיף מלקוח ושניתן לו במתנה שפטור ממעשר, והכא נמי להאי גיסא דבכור הוא, נמצא שמד שזוכה בו הישראל הוי כזכיה מחודשת מכח דין המוציא מחברו עליו

משום דיש להחמיר בספק איסורא. או דילמא, כיון דהשתא לא תקפה ואינו שלו לשום דבר, אינו יכול להקדישה. ומייתנין מספק בכורות, דחזינן דרשות הגבוה חייל מספק אף דלא תקפה, כיון דיש לו בה צד זכות אם יתקוף. ודחינן, דקדושה הבאה מאליה שאני.

דף ו ע"ב

יא) רש"י ד"ה המוציא מחברו, בתוה"ד, ואם תקפה כהן ושתיק ישראל והדר צווח הוי ישראל מוציא מחברו. כתב **המהרש"א** (בעמוד א'), דמפירוש רש"י נראה, דהספק לגבי מסותא נמי היה לענין שתיקה כהודאה. **והתוס' בר"ה והא**, לא ניחא להו בהאי פירושא, דאם כן מאי מייתי **לקמן** (ז). לפשוט האי ספיקא מדרב נחמן, דכל ממון שאי אתה יכול להוציאו בדיינים הקדישו אינו קדוש, דיהא קדוש משום שתיקה כהודאה. **והפני יהושע** תמה בעיקר דברי רש"י, דמאי שייך שתיקה כהודאה בספק בכור שהוא ספק גמור לכל העולם, ואף לבעלים גופיהו. ולהכי פירש, דאין כוונת רש"י משום שתיקה כהודאה, אלא דסבר, דאי תפס בחזקה פשיטא דלא מהני, כיון שאינו טוען טענת ברי, והוה ליה כגולן. ועוד, דהכא הבעלים יכולים ליתנו לכהן אחר, וכקושיית **התוס' בר"ה והא**. ולכך פירש, **ששתק מתחילה**, דהיינו שתפס הכהן ברשות הישראל, כגון שלא ידע הישראל שהוא ספק, או שהיה סבור שמספק צריך ליתן לכהן.

יב) תוס' ד"ה והא, (הנדפס בעמוד א), **בתוה"ד**, כיון דאפילו גבר האחד אם יכול השני לחזור ולתוקפה ממנו זוכה. אבל **הרא"ש בבבא בתרא** (פרק ג') סימן כב) כתב, דהראשון שגבר, זוכה בו לגמרי, ושוב אי אפשר להוציא ממנו אלא בראיה. דלא מסתבר שתיקנו חכמים שיהיו כל ימיהם במריבה ומחלוקת.

יג) בא"ד, הוא הדין הקדיש בלא תקפה לא יחול הקדש כלל כיון דחברו אם תקפה היה זוכה דלא אלים הקדש מתקיפה. ביאר **הגליון בשיטה מקובצת**, דכיון דאף אם יקדיש, מהני אחר כך תקיפת חברו, להכי לא חייל ההקדש כלל. **ובחידושי החמדת שלמה** ביאר להיפך, דכיון שאם יחול ההקדש תו לא יוכל השני לתקוף, ממילא אין בכח הראשון להקדיש, דאינו יכול לתקוף באופן שהתקיפה גורמת שהשני לא יוכל לתפסו. וכן ביאר **הקהילות יעקב** (במכתב), נדפס בסוף קונטרס מראי מקומות אהל תורה), והוסיף, דאף דלאחר שיתקוף מהני הקדישו, כמו שכתבו התוס' בתחילת דבריהם, היינו משום שכבר תקף כדיון, מה שאין כן הכא דעיקר תפיסתו שלא כדיון.

יד) בא"ד, והשתא אייתי והא הכא אם תקפה כהן וכו'. ביאר **בחידושי החמדת שלמה**, דהא דאסורין בגיזה ועבודה קודם תפיסה, היינו משום דאי הוה תפיס הכהן היה נאסר בגיזה ועבודה. ואם כן חזינן דיש בכח הכהן לתפוס באופן שמפקיע כח הישראל, שאוסרו עליו איסור עולם מחמת תפיסתו. **והקהילות יעקב** (הובא באות הקודמת) ביאר, דהא דאסורים בגיזה ועבודה אינו משום דההקדש כתקיפה, אלא דעצם צד הספק של הכהן, סגי לאוסרו, (לפי מאי דסלקא דעתין דאיסור גיזה ועבודה מיתלא תלי בדין ממון כהן), ולהכי במסותא נמי, אפילו אי נימא דאין הקדש כתקיפה, מכל מקום משום הצד שיש לו בממון מעיקרא, נאסר משום ספק איסורא לחומרא. נולפי זה אינו פשיטות על עיקר הספק, דלפי מאי דמספקא לן אי הקדש כתקיפה, חייל הקדש **בדאנא**, ומאי דמייתין מספק בכורות, היינו לענין דעל כל פנים **מספק אסורין**.

טו) גמ', אמר ליה רב חנניה לרבה תניא דמסייע לך וכו' נמצא זה פוטר ממונו בממונו של כהן. וכתבו **התוס' בר"ה פוטר**, דכן המסקנא, דתקפו כהן מוציאין מידו. אבל **הרמב"ם** (בפ"ה מבכורות ה"ג) פסק, דאי תקפו כהן אין

ביד אחד ג' על ג' שיהא דבר חשוב לומר שיטלנו קודם חלוקה. וכתב הש"ך (בסימן קלח סק"ד), דודאי אם רוצה ליטלו קודם, אף שהוא פחות משלש על שלש, הרשות בידו. וכתב, דכן משמע מהרא"ש. [נאפשר דכוונתו להוכיח כן מדהוצרך הרא"ש לומר שאינו חשוב לומר שיטלנו וכו', ולא כתב שאינו חשוב לומר בו כמאן דפסיק. (א.ג.א.)]. אבל הפרוישה (בסימן קלו, ג) כתב, דפחות מג' על ג' אינו חשוב שיהיה בו תפיסה. ובחידושי הרמב"ן לעיל (ד.) כתב, דבכרשתא לא אמרינן כמאן דפסיק דמי. [ולפי זה לא יהני אף לענין זכיה, שלא יזכה בו כל זמן שלא הגביה כל הטלית. (א.ג.א.)].

ד) גמ', דאמר ליה מאי חזית דפלגת הכי פלוג הכי. ופירש רש"י בד"ה קא משמע לך, דאמר ליה פלוג לאורכה. הרמב"ם, לא הביא ההלכה דטלית מוזהבת. ובעין משפט (באות ט) ציין לדברי הרמב"ם (בפ"ט מטוען ונטען ה"י) שכתב שם, וכל חלוקה האמורה כאן לדמים, לא שיפסידו עצמו של כלי או טלית. [נומקורו מלקמן (בעמוד ב')], דאמרינן דחלוקה היינו לדמי, עיין שם. ולפי זה משמע, דלא פירש כרש"י ד"פלוג הכי" היינו לאורכה, אלא דבלאו הכי פלגינן לה בדמי, ואם כן אין נפקא מינה כלל היכן הוזהב. אבל רש"י שפירש לאורכה, היינו דקאי לפי מאי דמוקי לקמן (ח). מילתא דרבא דיחלוקה הטלית עצמה משום דחזיא לבני מלכים קטנים. ועיין במה שהובא שם באות יב. (א.ג.א.)].

ה) גמ', שנים אדוקין בשטר וכו' ולית ליה מתניתין שנים אוחזין. כתב החזון איש (באבן העזר סימן לב, א), דאף דעיקר ראיית השטר משום שטרך בידי מאי בעי. מכל מקום אינו מדין ראייה ועדות, אלא שמחויק את החוב, והלוה שטוען פרעתי חשיב מוציא מהמלוה, והלכך בשנים אדוקין בשטר דדינם יחלוקו כלפי השטר, חשיב כאילו גם בעצם החוב הם מחוזקים, ובחציו מוחזק המלוה, ובחציו הלוה. וטעמא דמילתא, משום שכל הבא לחדש טענה שמשנה מהידוע, מיקרי מוציא מחברו, וכל שהממון ידוע טפי לאחד, חשיב מוחזק.

ו) גמ', ולית ליה מתניתין שנים אוחזין. כתבו בתוס' הרא"ש ותוס' רבינו פרוץ, דאף דלרבי יוסי דלעיל (ג.) דלא אמרינן יחלוקו באיכא ודאי רמאי אלא יהא מונח, והכא איכא ודאי רמאי. מכל מקום, אף לדידיה ליכא למימר דגבי ליה מלוה כוליה, דשמא מרויח הרמאי, ובעינא למימר דוקא יהא מונח.

דף ז ע"ב

ז) גמ', ורבי יוסי אומר וכו' ולא חיישינן לפירעון. הקשה הרש"ש, אם כן, אמאי לא פליגי נמי ברישא, דשניהם אדוקין בשטר, ופירש רש"י (בעמוד א') בד"ה שלך, שטוען הלוה שפרע והחזיר לו השטר, וממנו נפל, והא רבי יוסי לא חייש לפירעון.

ח) גמ', בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה. וכתבו התוס' בד"ה בזמן, דלא חיישינן לקנוניא. ובחידושי הרמב"ן הקשה, כיון דהאי תנא חייש לפירעון, ולהכי כשאינו מודה לא יחזיר לאשה, אם כן ודאי יש לחוש לקנוניא לכולי עלמא, אף שהבעל מודה. [כלומר, דאף דלקמן (יג.) אמרינן אליבא דשמואל, דלפירעון ולקנוניא לא חיישינן, היינו משום דלא חייש לפירעון ממילא אין לחוש לקנוניא, אבל אי חיישינן לפירעון, ודאי יש לחוש לקנוניא]. ותירץ, דהכא מיירי בכתובה שאין בה אחריות, ואליבא דרבי מאיר דלקמן (יב:), דסבר דלא גבי בה ממשעבדי.

ט) גמ', ואמרו ליה רבנן אימור צררי אתפסה. פירש רש"י בד"ה צררי, שמסר לה מעות צרורות כשנשאה או לאחר מכאן. וכתב בחידושי הרמב"ן, דאף דבעלמא לא חיישינן דצררי אתפסה, הכא דנפל איתרע, וחיישינן לכל מאי דמצינן למיחש. והרשב"א כתב, דהכא אין החשש משום צררי דמעיקרא,

הראיה, וכאילו זכה בו מהכהן. ומכח זה הוכיח, דחוקת מרא קמא הוי חוקה המבררת, דהוא מדין חוקה דמעיקרא באיסורים, ולא הוי רק דין הנהגת הממון מספק. ואם כן אמרינן דהוברר שהשה שלו מעיקרא. וזה גופא כונת הגמרא להוכיח גם לענין תקפו כהן, דכיון דחשבינן לחוקת מרא קמא כביור, ממילא תקפו כהן מוציאין מידו. וכתב האחויער (ח"ב, סימן לו) דלשיטתו צריך לומר דבספק בכור נמי איכא חוקת מרא קמא. והיינו משום דסוגיין אולא כמאן דאמר טובת הנאה ממון.

כב) תוס' ד"ה קפץ, בתוה"ד, דהא דדבר שבמנין לא בטיל היינו מדרבנן וכו' ובריה נמי לא הוי וכו'. כתב הפרי חדש (יורה דעה סימן ק, סק"ג), דמוכח מדבריהם, דהא דבריה לא בטלה הוי מדאורייתא, ותמה, והביא חבל ראשונים שכתבו דמדאורייתא אף בריה בטלה.

כג) בא"ד, שם. התוס' הרא"ש תירץ, דבעלי חיים חשיבי ולא בטלי. וכן תירץ בתוס' רבינו פרוץ, וביאר, דאף דמדאורייתא בטיל, מכל מקום כיון דאמרו חכמים דלא בטל, אף לקולא אמרינן הכי, דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מהתורה בשב ואל תעשה. והתוס' הרא"ש הקשה עוד, דניכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש, ויהיו כולם חייבים במעשר. ותירץ, דיש לגזור שמא יקח מן הקבוע, ויהיה חולין בעורה. עוד תירץ, כיון דחזינן דפטר תורה אפילו כשאפשר לעשר ממה נפשך, דעשירי ודאי ולא עשירי ספק. אם כן אף כשאומרים כל דפריש מרובא פריש, אכתי מיקרי עשירי ספק.

כד) תוס' ד"ה לפטרו, תימה דהכא לא שייך מנין הראוי וכו' אבל הכא שיש בעדר הרבה ישלים המנין. בתוס' הרא"ש תירץ בשם רבינו מאיר, דאם היה יודע שיצא הקופץ באמצע מניינו, אין לו לסיים החשבון עד עשרה, דאותו שעבר כבר ויצא שנית הפסיק המנין. וצריך להתחיל מנין א' ב' ג' ד' כבתחילה, הלכך אותם שיצאו לפניו נפטרו במנין הראוי, דהיה ראוי מעיקרא להשלים מנינם אם לא היה יוצא זה באמצע, (אבל כיון שיצא אי אפשר לסיים המנין), ואותם שיצאו אחריו היו ראויים לעשר אם היה מונה אותם כדין ומתחיל א' ב' ג' ד'. (ולחכי מיקרי מנין הראוי, אף שהוא לא מנה כן אלא המשך מנין הראשון ובאמת אינו כלום).

דף ז ע"א

א) גמ', מי סברת במסותא מטלטלין עסקינן במסותא מקרקעי. הקשה הגרע"א בגליון הש"ס, כיון דהכא מיירי שלא משך חד מינייהו את המסותא, אם כן אף במטלטלי חשיב ברשות בעליו, כדאיתא בבבא קמא (ע"ט). דגול בלא קנין המועיל לא קיימא ברשותיה דגולן. [והתם מיירי לענין להתחייב בחיובי גולן, והגרע"א נקט דהוא הדין לענין לצאת מרשות הבעלים, דהא בהא תליא]. והחזון איש (בבא קמא ט"ז, סק"ט) כתב, דאדרבא, מכאן מוכח דכל מטלטלין שאינם בשליטת הבעלים מיקרי אינו ברשותו, ולא תליא בקנין דהגולן, ולא דמי לקרקע דברשות בעלה קיימא, שמטלטלין עשוין להיפסד או להבריחן.

ב) גמ', מחוי ליה רבי אבהו ובשבועה. כתבו התוס' בד"ה מחוי, דאף במה שבידו ממש, ישבע, דטעם שלא יהא כל אחד הולך ותוקף שייך גם בזה. והרא"ש (בסימן יג) הוכיח, דעל כרחך רבי אבהו מיירי אף במה שבידו, דאם לא כן מאי קמשמע לך, הא מתניתין היא דבעינן שבועה על השאר. והרמב"ם (בפ"ט מטוען ונטען ה"ט) כתב, דעל מה שבידו ישבע רק מטעם גילגול. והמגיד משנה הביא, דרבינו האי גאון כתב, מחוי רבי אבהו והשאר בשבועה, וכדעת הרמב"ם. וכן משמעות דברי רבינו חננאל.

ג) גמ', אמר רב פפא דתפיסי בכרשתא. פירש רש"י בד"ה בכרשתא, בגרדין שבראשיה. והרא"ש (בסימן יג) ביאר, שאוחזין בשפת הטלית, שאין

פלגינן לגופה, אלא לדמיה. וכתב הדרושה (בסימן קלח, ז), דמשמע מדבריו, דהיינו נמי באופן שאפשר לחלק הטלית בגוונא דחזיא לקטנים, כיון דמכל מקום איכא קצת פסידא. ואף דמעיקרא אמרינן דבחזיא לקטנים פלגינן ממש, למסקנא דמוכח דיחלוקו דבהמה היינו לדמי, כל יחלוקו דמתניתין היינו לדמי, ואף בהמה טהורה לא פלגינן, אף דחזיא לבישרא. וראיה לזה, מדאיתא בבבא בתרא (יא.) שאם יחלק ואין שמו עליו אין חולקים, ובהמה שתישחט ויחלקו בשרה, אין שמה הראשון עליה. וכתב, דכן משמעות לשון הרמב"ם (בפ"ט מטוען ונטען ה"י) שכתב, שכל חלוקה האמורה כאן לדמים, לא שיפסידו עצמו של כלי או של טלית או שימיתו הבהמה.

(ג) תוס' ד"ה ושותפין, בסוה"ד, אלא שותפין שגנבו שהגביהו שניהם. וביאר המהר"ם, דלפירוש התוס', חייבים מסברא. והקשה הנחלת דוד, איך הביא רבא ראייה מהתם לסברת מיגו דזכי, דהא גופא מנלן. וביאר, דאף לתוס' מוכח מברייתא דבבא קמא, דקתני דשותפין שגנבו חייבים בארבעה וחמישה, דהיינו דמשכחת גנבה בשותפות, ומיירי בכהאי גוונא.

(ד) בא"ד, שם. משמע מדברי התוס', דבאופן שגנב אחד לדעתו ולדעת חברו, לא מהני להתחייב. וכן כתב הריטב"א, ומשום אין שליח לדבר עבירה. והקשה הקצות החשן (סימן שמח, סק"ג), מה הועילו תוס' כדאוקמי בגנבו כאחת, סוף סוף בלא מיגו דזכי לא היה מהני, דתעשה זו כמי שמונחת זו כמי שמונחת, ועל כרחק דמיגו דזכי לנפשיה מהני אף בשליח לדבר עבירה, ואם כן אמאי לא יהני גם בהגביה שליח לבדו לדעתו ולדעת המשלח.

והנתיבות המשפט (בסימן קה, ג) ביאר, דסברת תוס', דלא אמרינן מיגו דזכי אלא באופן שנצרך בזכיה לחברו גם עבור עצמו, דהיינו בשנים שהגביהו, שאם לא יזכה חברו, גם הוא לא יזכה, דתעשה כמי שמונחת על גבי קרקע, ולהכי בגנב או זכה רק לחברו, לא שייך מיגו דזכי. [אמנם לא יבוארו בזה דברי הריטב"א, שכתב משום אין שליח לדבר עבירה]. ובחידושי הגר"ש שקופ (סימן ט) ביאר דסברת התוס' בחלקם בין הגביהו יחד או לא, משום דטעמא דאין שליח לדבר עבירה ד"דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין". דהיינו שאין לאדם לחטא ולא לו, אבל כשגנבו יחד לא שייך האי טעמא, דהא מסייעים זה לזה כדי שיקנה כל אחד החצי שלו.

(ה) גמ', אלא אימא מתוך שלא קנה פקח לא קנה חרש. כתב התוס' הרא"ש, דלפי זה צריך לומר, דמעולם לא אמר רבא האי לישנא ד"השתא דאמרת אמרינן מיגו", אלא אמר דחרש ופקח שהגביהו מתוך שלא קנה פקח לא קנה חרש. אי נמי יש ליישב קצת, דהכי קאמר רבא, דכי היכי דאמרינן מיגו לקנות, הכי נמי אמרינן מיגו שלא לקנות, דאף דהיה ראוי לתקן משום דלא ליתי לאינצויי, מכל מקום כיון דלא קנה פקח לא חיישינן לאינצויי, וכדמפרש בגמרא בסמוך.

(ו) גמ', וכי תימא מאי שנא משני חרשין דעלמא. ביאר המהרש"א, דחרשים אינם מתכוונים לקנות כל אחד לחברו אלא לעצמו בלבד, ולהכי מקשי, כיון דאמרת דלא קני אלא במגביה אדעתיה דחבריה, אמאי קני התם. והתוס' הרא"ש ביאר קושיית הגמ', דכיון דהחרש זוכה במציאה מפני דרכי שלום, מה לי שני חרשין מה לי חרש ופיקח. [ולפי זה הא דמיייתי משני חרשין, ולא מקשי סתם מעיקר דין מציאת חרש, יש לומר משום דמצינו למימר, דלא תיקנו מפני דרכי שלום אלא בתפיס חד, אבל בתפיס תרי לא שייך כל כך דרכי שלום, ולהכי מיייתנן משני חרשין, דחזוין דאף בתפיס תרי שייך דרכי שלום. (א.ג.). עוד יש לומר, דמיייתנן משני חרשין, דמצינו שתיקנו דין זכין אף לחרש. (ש.ב.).]

(ז) גמ', אי נימא מרישא וכו' האי דאמר כולה שלי וכו'. בחידושי הרמב"ן הביא דברי רש"י ד"ה ממשנה יתירה, דדוקא מסיפא חזוין דהחלוקה משום

כדפירש רש"י. דודאי מי שלוח בשטר והניח משכון אצל המלוה, מהדרינן שטרא למלוה אי ידעינן דמיניה נפל. ועוד, דלא אשכחנא חשש צררי בתוך זמנו. אלא דחיישינן שלאחר שאבדה כתובה התפיסה צררי, משום שאסור לשהות עם אשתו שעה אחת בלא כתובה, וכדאיתא בכתובות (י). בהדיא דלא איכתיב כתובתה, דאמר רבי אמי אתפסיה מטלטלין. ולפי זה, הוא הדין דמצי למימר משום דחיישינן לב' כתובות כדבסמוך, [ומאותו טעם שאינו רוצה להשהותה באיסור בלא כתובה, ולכך כתב כתובה חדשה כדפירש רש"י בד"ה לעולם], ומיד מתפיסה צררי עד שמזדמן לו לכתוב כתובה חדשה, כדי שלא תאסר עליו בינתיים. וכן רבינא דבסמוך, דאמר דטעמא משום חשש ב' כתובות, הוה מצי למינקט משום צררי [ומאותו טעם], ונקט ב' כתובות, משום דאסור להשהותה לעולם על ידי צררי כדאיתא בכתובות (פב:), וכותב בעל כרחו עוד כתובה.

(י) [רש"י ד"ה לעולם, בתוה"ד, לאו באומר פרעתי אלא באומר וכו' שיש בידי אחרת ותוציא על יורשי שטר אחר שטר. ומשמע מדבריו, דבאומר פרעתי אינו נאמן. והא דלא מהימנינן ליה במיגו דמצי למיטען שכתב כתובה אחרת. נראה משום דניחא ליה טפי למיטען פרעתי, שהיא טענת פטור גמורה בין לגבי השטר בין לגבי החוב, אבל אם יטעון שכתב כתובה אחרת, מודה שהוא חייב, וטענתו רק לגבי החזרת הכתובה, והוי מיגו לחצי טענה, ולא אמרינן מיגו כהאי גוונא, כמו שכתבו התוס' בבבא בתרא (לג.). ד"ה הכי גרסינן. (א.ג.).]

(יא) תוס' ד"ה ויחלוקו, ואין חולקין את החוב כמו שכתוב בשטר וכו'. והרמב"ם (בפ"ד ממלוה ולוה ה"ד) כתב, דחולקין ומשלם לו חצי החוב. והרי"ף (ג: בדפי הרי"ף) כתב, ויחלוקו דקאמרינן לדמי ולא לשטרא. וביאר רבינו יונתן מלוניל, דגבי פלגא ממה שכתוב בשטר, ואין חולקין השטר ממש. [וכן משמעות הרי"ף שכתב "ולא לשטרא", משמע דקמשמע לן שאין חולקין הנייר עצמו].

(יב) בא"ד, אלא כמו ששודה למכור. ביאר הסמ"ע (סימן סה סקמ"ט), דאם הלווה עני או אלם, וקשה להוציא ממנו כל החוב, ממילא השטר אינו שוה כמו כל החוב הכתוב בו. וכתב הנתיבות המשפט (סקכ"ד), דדוקא מה ששודה פחות מחמת שאי אפשר ליפרע ממנו, מפחיתים בחלוקה, אבל במה ששודה פחות מחמת איחור זמן הפירעון, יכול המלוה לומר אמתין עד שיגיע הזמן ואגבה מחצית החוב ממש.

(יג) גמ', שנים אוחזין בטלית הכי נמי דפלגי הא אפסודה. הקשה בתוס' הרא"ש, היכי מצי למימר דיחלוקו דמתניתין היינו לדמי, הא מתניתין איירא נמי במקח וממכר, ויהיב כל חד זוזי, וכל פלוגתתם על הטלית עצמה, ואם חולקים רק בדמים, למה נשבעים. ותירץ, דנפקא מינה אם נתייקרה הטלית, אי נמי לגוד או איגוד. והמהרש"א כתב, דבמקח וממכר דכל פלוגתתם על הטלית עצמה ולא על דמיה, נמצא דניחא להו טפי לחלוק הטלית עצמה, ולהכי לא קשה הא אפסודה, דהא שניהם רוצים בכך, דאם אחד מעדיף הדמים של חציה, אינו צריך לישבע.

דף ח ע"א

(א) גמ', בשלמא טהורה הא חזיא לבשר. כתב התרומת הדשן (סימן שלח), דחזוין מהכא, דאף דאיכא הפסד מועט בחלוקה, פלגינן לה. דהא דמי בישרא פחותין מדמי שור לחרישה יותר משתות (עייין שם שהוכיח זאת), ואם כן חזוין, דאפילו בשיעור חומש מהממון לא מיקרי פסידא כדי למנוע חלוקה, וכן הוא בכל חלוקת שותפות. ועייין באות הבאה.

(ב) גמ', אלא לדמי וכו'. הנימוקי יוסף (ג: בדפי הרי"ף) כתב, דטלית נמי לא

קני. ומשום הכי פירש, דשמואל מיירי שמודים שקנו ברכיבה והנהגה יחד, אבל מתניתין אירא שכל אחד טוען שקנאה לבדו, שזה טוען שרכב תחילה, וזה טוען שהנהיג תחילה. אבל **הקצות החושן** (בסימן רסט, סק"ב), הוכיח ממנה שכתב רש"י "זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי", דשמואל לא מיירי לענין קנין באופן שידוע שהיו יחד, אלא דוקא לגבי דין מוחזקות, ומיירי שכל אחד טוען שהוא זכה תחילה, ואמר שמואל דחד מינייהו מיקרי מוחזק טפי מחברו. וביאר, דרש"י לא רצה לפרש כן משום דלא יתכן דחד יקנה וחד לא יקנה, דאם כן הוי כחרש ופיקח שהגביהו מציאה, דמתוך שלא קנה זה לא קנה זה, והכא נמי כיון דאחד לא קנה, גם חברו לא יקנה, כיון דאזלא מחמת שניהם מגרע כל אחד בקנין חברו, וכדאמרין **לעיל** (עמוד א) תעשה זו כמי שמונחת על גבי קרקע. ועיין באות הבאה.

יד **תוס' ד"ה או דלמא, בתוה"ד**, דאפילו לא קני מיקרי מוחזק. ומבואר בדבריהם, דשמואל מיירי דוקא לגבי קנין. וכתב **הקצות החושן** (הובא באות הקודמת), דהא דלא הוי כחרש ופיקח שהגביהו, משום דסברי **כהריטב"א** (שהובא באות י) שכתב, דדוקא בהגבהה שייך החסרון דתעשה זו כמי שמונחת על גבי קרקע, אבל ברכוב ומנהיג לא איכפת לן במה שהולכת מחמת שניהם.

טו **גמ', או דלמא מנהיג עדיף דאזלא מחמתיה**. וביארו **התוס' ד"ה רכוב**, דאף דאזלא נמי מחמת הרכוב. מכל מקום מחמת המנהיג אולא טובא, ומחמת רכוב אזלא רק מעט. **ובחיודושי הרמב"ן** ביאר, דאף דאזלא נמי מחמת הרכוב. מכל מקום עיקר הילוכה ביד המנהיג, להנהיגה ולהעמידה כרצונו. **והרשב"א** ביאר, דבאופן דאיכא רכוב ומנהיג, אין ראייה דהליכתה מחמת הרכוב, דיתכן דלולא המנהיג לא היתה הולכת כלל, ונמצא דמשיכת המנהיג ודאי, ומשיכת הרכוב ספק, ולהכי יש לומר דמנהיג עדיף.

טז **גמ', היכי פשיט מר רכוב מיושב וישב לא תפיס במוסרה וכו' מוסירה לא קני**. הקשה **המהדורא בתרא**, הא **התוס' בד"ה רכוב עדיף** ביארו, דכל הספק משום צירוף דאזלא מחמתיה אם תפיס במוסירה, ואם כן מאי פשיט מדרב ושמואל דמיירי במוסירה לחוד, וכן במתניתין דכלאים מיירי בישיבה בלא מוסירה, ואם כן מתרוייהו אין ראייה לספיקא דידן. ותיריך, דלגבי כלאים פשיטא דמחמת הולכתו יש לו ללקות אף בלא מוסירה, דהרי כלאים אינו תלוי בקנין, וכיון דחזינן דאינו לוקה, על כרחך דהא דתפיס ברגליו, לא מיקרי שמוליקה כלל, ואם כן אף בקנין אי אפשר לצרף מה שתפוס ברגליו, ומחמת דתפיס במוסירה, הרי אמרו רב ושמואל דלחוד לא מהני.

יז **גמ', מיתבי היו שנים רוכבין על גבי בהמה וכו'**. כתב **הפני יהושע**, דבדברי רש"י ד"ה **היינו מנהיג**, וכן מקושיית **התוס' בד"ה מהו דתימא**, חזינן דפירשו, דדברי הגמ' קאי אסיפא "או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג", ולא ארישא ד"היו שנים רוכבין". וביאר, דההכרח לכך מדברי הגמ', דאם לא כן, מאי משני דקמשמע לן דלא אמרינן רכוב עדיף ממנהיג, הא אכתי בבא דשניהם רוכבין מיתרא. ועל כרחך צריך לומר דמהא לא הוקשה לגמ' כלל, דכבר כתב **הרא"ש** (סימן טז), דקמשמע לן בהאי בבא, דלא אמרינן דהרוכב הראשון קונה, דהוא עיקר והשני טפל, שכן דרך הנערים לרכב אחורי אדוניהם, וקמשמע לן דשניהם שוין. ולכאורה נראה, דכוונת **הפני יהושע**, דכיון דלא מיתרא, אפשר להעמידה כרבי מאיר, דסבר דיושב קני והוא הדין רכוב. (א.ג.).

יח **גמ', תא שמע שנים שהיו מושכים בגמל וכו' אבל רכוב לא**. ביאר **בשיטה מקובצת** בשם **מהר"י אבוהב** דהאי תא שמע אינו בדרך קושיא, [דהרי הכי פשיטא מדאפיק שמואל כהאי גיסא]. אלא למה לא בחר רב יהודה לפשוט ספקו מהאי מתניתא.

דאימור תרוייהו בהדדי אגבהוה, אבל מרישא לחוד מצינו למימר, דאף דלא שייך טעמא דתרוייהו אגבהוה, מכל מקום חולקים מדין ממון המוטל בספק. והקשה **הרמב"ן**, כיון **דלעיל** (ג) אמרינן מכח קושיא, דעל כרחך דינא דיחלוקו דוקא משום דאימור בהדדי אגבהוה, אם כן שפיר יש לומר דמכח זה קאי דיוקא דרמי בר חמא ארישא. **והרשב"א** תירץ, דלדעת רבי יוחנן דשבועה דמתניתין שלא יהא כל אחד הולך ותוקף, חלוקה דמתניתין, הויא אפילו במקום דליכא למימר דבהדדי אגבהוה, והא דאמרין האי טעמא **לעיל** (ג), היינו דלא כרבי יוחנן. והא דאיתא **לעיל** (ב): לטעמא דתרוייהו בהדדי אגבהוה, אינו אלא כדי להעמיד מתניתין כבן ננס, אבל מגופא דמתניתין אין הכרח, דאפשר דאזלא כרבנן דבן ננס וכרבנן דרבי יוסי.

יח **גמ', סלקא דעתך אמינא וכו' להו כמשיב אבדה וליפטר**. ביאר **התוס' הרא"ש**, דאף דאינו מיגו גמור, דהא אף אם אמר כולה הוי בעי לאישתבעו, ולמה יפטר עתה משבועה. מכל מקום, כיון דשבועה זו תקנת חכמים היא, בסברא כל דהו הוה פטרינן ליה.

יט **גמ', וממאי דבמציאה דילמא במקח וממכר**. ביאר **בתוס' רבינו פרץ**, דאף דבטוען חציה שלי בעינן שיגביה לדעתו ולדעת חברו. מכל מקום אין ראייה מכאן דמגביה מציאה לחברו קנה חברו, דבמציאה דוקא איכא מאן דאמר דלא קנה, משום דהוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים **כדלקמן** (י). אבל במקח וממכר ודאי מהני לזכות עבור חברו.

י **גמ', אלא מהא היו שנים רוכבין על גבי בהמה וכו' שמע מינה המגביה מציאה לחברו קנה חברו**. כתב **הריטב"א**, דברכיבה לא שייך טעמא דתעשה זו כמי שמונחת על גבי קרקע וזו כמי שמונחת על גבי קרקע, ואפילו בלא נתכוין כל אחד לזכות לחברו קנו שניהם. והדיוק ממתניתין היינו דכמו דברוכבין החלוקה מחמת שתולין דתרוייהו יחד קנו ברכיבה, הכי נמי ברישא דאוחזין בטלית, החלוקה מחמת שתולין שקנו שניהם בהגבהה. וכן כתב **התוס' רי"ד**. **והקצות החושן** (בסימן רס"ט סק"ב) הוכיח **מרש"י** (בעמוד ב) ד"ה **אלא דפליג על הריטב"א**, וסבר, דאף בקנין רכיבה לא קנו כשמתכוין כל אחד לזכות לעצמו, כיון דאזלא נמי מחמת חברו. (ועיין מה שהובא שם).

דף ח' ע"ב

יא **גמ', מנהיג לחודיה מי איכא מאן דאמר דלא קני**. והקשו **התוס' בד"ה מנהיג**, הא רבי שמעון סבר דאין בהמה נקנית אלא בהגבהה. **והריטב"א** תירץ, דודאי שמואל לא קאי כוותיה, דאם כן לא רכוב קני ולא מנהיג קאי, אלא ודאי קאי כרבנן דבהמה גסה נקנית במשיכה, ולהכי אמרינן דודאי מנהיג קנה, דאין לך משיכה גדולה מזו.

יב **רש"י ד"ה מנהיג לחודיה, בתוה"ד**, דלא קני ברכוב וכו' דקסבר משיכה בעינן שתעקור יד ורגל. וכן פירש **רש"י** (בעמוד א) **בד"ה דרכוב**, דלא משיכה היא שאינה זזה ממקומה. [ודלא **כתוס' ד"ה רכוב עדיף** דפירשו כל הסוגיא ברכוב דאזלא מעט מחמתיה]. וכן כתב **השיטה מקובצת** בשם **הריצב"ש**, דמיירי שהרכוב עומד במקומו ואין בהמה מהלכת. **ולקמן** (ט). כתב **השיטה מקובצת** בשם **הריצב"ש**, דקנין הרכוב מחמת שמשמש בה כדרך שאדם משתמש בהמתו, והויא דומיא דחזקה. [אמנם יקשה לפירושו קושיית **תוס' בד"ה רכוב עדיף**, היכי מדמי לה לכלאים].

יג **רש"י ד"ה אלא רכוב**, שניהם באים לפנינו וכו'. ביאר **הפני יהושע**, דכוונת רש"י בדבריו, "היכא דאיתנהו לתרוייהו", דשניהם טוענים שקנו יחד זה ברכיבה וזה בהנהגה. ואתי ליישב דלא תיקשי ממתניתין, דקתני להדיא, "אחד רכוב ואחד מנהיג יחלוקו", הא למאי דסלקא דעתין השתא דמתניתין איירא ברכוב סתם שאינו מנהיג ברגליו, היכי קאמר שמואל חד קני וחד לא

דף ט ע"א

(א) **גמ'**, מושך ומנהיג אין אבל רכוב לא. כתב המהר"ם שי"ף, בדבררי התוס' ד"ה אי הכי (שכתבו דאפילו למאי דדחי דרכוב קני, מכל מקום רכוב במקום מנהיג לא קני), חזינן דפירשו, דהא דאמרינן הכא "רכוב לא", קאי ארכוב לחודיה, ולא קאי ארכוב במקום מנהיג. דאי ברייתא אתי למעוטי רכוב במקום מנהיג, מנלן דאתי למעוטי דהרכוב אינו קונה, נימא איפכא, דאתי למעוטי דהמנהיג לא יקנה במקום הרכוב, ואמאי אמרינן שמע מינה רכוב לא קני. ועל כרחק דהשתא סברה הגמ' דהברייתא אתיא למעוטי רכוב אף שלא במקום מנהיג. והפני יהושע הקשה, אמאי מקשינן מכח סיפא דקתני אחד מושך ואחד מנהיג, ולא מרישא דקתני רוכבין ומנהיגין, דמשמע אבל רכוב לא קנה. ותירץ, דרישא מציינא לפרושי דאתי למימר דקני בכל חד כי אורחיה, בחמור בהנהגה וגמל במשיכה, ולא אתי למעוטי רכוב. אבל כיון דקתני בסיפא דאחד רכוב ואחד מנהיג קנה, חזינן דלא בעינן דוקא הקנין דאורחיה, ואם כן, מדקתני דוקא משיכה והנהגה, אתי למעוטי רכוב, [ולדבריו נמי מתפרש דאתי למעוטי אפילו רכוב לחודיה]. אבל המהרש"א (על רש"י ד"ה שמע מינה, בתוך דבריו) כתב, דהא דאקשו "אבל רכוב לא", היינו רכוב במקום מנהיג.

(ב) **רש"י ד"ה במדה זו**, לקמיה מפרש למעוטי מאי. וכן נקטו התוס' בד"ה אי הכי, דודאי במדה זו אתי למעוטי. אבל בחידושי הרמב"ן גרס במדה זו. וכתב, דהשתא לא סבירא לן דאתי למעוטי, אלא כונת התנא דכשאחד מושך ואחד מנהיג קנו שניהם כאותה מידה של שניהם מושכים או שניהם מנהיגים. (וכן הגירסא בש"ס וינציה בגמרא וברש"י).

(ג) **גמ'**, אי הכי ליערבינהו וליתנינהו. פירש רש"י בד"ה אי הכי, דלתנא קמא איפכא קני. ובחידושי הרמב"ן הקשה, הא ודאי עד השתא נמי ידעינן דסבר תנא קמא דאיפכא נמי קני. ועל כן ביאר כפירוש התוס' בד"ה מושך, דבשלמא אי אתי למעוטי רכוב, לא ערבינהו, לאשמעינן ממשנה יתירא למעוטי רכוב. והתוס' הרי"ד הקשה נמי כקושיית הרמב"ן, כיון דקאמר תנא קמא או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג, חזינן בהדיא דאף איפכא קני. ותירץ, דמציינא לפרושי, דהא דקתני אחד מושך ואחד מנהיג קנו, אין הכונה דקנו שניהם, אלא קני מי שעשה הקנין דאורחיה, דהיינו הנהגה בחמור ומשיכה בגמל. ובהא תירץ נמי קושיית התוס' ד"ה אי הכי. וכן כתב הפני יהושע לבאר דעת רש"י.

(ד) **רש"י ד"ה שמע מינה רכוב קני**, שלא במקום מנהיג, וכיון דשלא במקום מנהיג קני כוליה, במקום מנהיג פלגי. הקשה הרשב"א, הא לעיל (ח:) מבעיא לן רכוב במקום מנהיג מי קני, והיינו להאי גיסא דרכוב באפי נפשיה קני, ואפילו הכי במקום מנהיג אפשר דלא קנה. ובשיטה מקובצת כתב בשם מהר"י אבוהב, דמאחר דרכוב לחודיה קני, הא דקתני במתניתין דידן היו שנים רוכבין, היינו אפילו בלא שמנהיגין ברגליהן, ואם כן דומיא דהכי איירא סיפא דקתני או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג, דהיינו אפילו ברכוב שאינו מנהיג ברגליו, וקתני ביה יחלוקו. והוא מה שהכריח לרש"י. והקצות החושן (בסימן רסט, סק"ב) כתב, לפי מה שפירש בדעת רש"י לעיל (ח:) ד"ה אלא, דהספק דמעיקרא ברכוב במקום מנהיג הי' עדיף, היינו דוקא לענין מוחזקות, אבל לענין קנין לא יתכן דחד יקנה וחד לא יקנה, דאם כן מתוך שלא קנה אחד לא יקנה גם חברו, דדמיא לחרש ופיקח שהגביהו מציאה. ולהכי כתב רש"י, דלענין קנין אם קני רכוב לחודיה, במקום מנהיג פלגי, דבהא לא יתכן לומר דחד עדיף.

(ה) **תוס' ד"ה ונקני, בתוה"ד**, והרכוב קני הבהמה משום דתפיס בה. כתב הפני יהושע, דהאי ליטנא לאו דוקא, ולשון הגמ' נקטו, דהא קנינו דרכוב

מחמת דאזלא מחמתיה מעט. ומכל מקום לא שייך לקנות המוסירה מחמת זה, כיון דבאזלא הבהמה ממילא הוי כקורא לה והיא באה, דמשיכה כגון דא לא שייכא במטלטלין שאינן בעלי חיים, ופשיטא דלא קני. אבל למאי דמוקי דמנהיג ברגליו דהוי משיכה גמורה מחמתו, שייך קנין זה אף במטלטלין, ודמי לאיבעיא דמשוך בהמה וקני כלים. וכעין זה כתב התוס' הרא"ש.

(ו) **גמ'**, אלא מעתה הגביה ארנקי בשבת וכו' מאי דעבר עבד וקני. כתב בהגהות מהר"צ חיות, דאף דקיימא לן דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני אף באיסור דרבנן, כדאיתא בכתובות (פא:). יש לומר כדברי הש"ך (חושן משפט רח, סק"ב), דבאיסור שבת לא אמרינן אי עביד לא מהני, כיון דשייך לעשות הדבר בהיתר בחול. ובשו"ת הגרע"א (קמא, סימן קעד) כתב, דאין ראייה מכאן, דמה שעושה איסור בטילטול מוקצה, לא אמרינן בהא אי עביד לא מהני, כיון שאף אם לא יחול קנינו יעבור האיסור דטילטול. ושוב נסתפק שם, אם יש איסור בעצם הזכיה מהפקר בשבת. ובהמשך דבריו כתב, דיש לומר דבעברה דרבנן לא אמרינן אי עביד לא מהני, ולא דמי להא דאמרינן בכתובות (פא:). כיון דאמור רבנן לא לזבין לא הוי זביניה זביני. דהתם רצו חכמים שלא יפקע כח הבעל, ולהכי אלמו לכוון שלא תחול המכירה, אבל משום עבירה דרבנן סתם לא אמרינן דלא מהני. וכן משמע בריטב"א בכתובות שם. אמנם בהגהות המרדכי בשבועות (סימן תשפד) הוכיח מהגמ' בכתובות (שם), דהנשבע שלא למכור, לא חיילא מכירתו. וחזינן דלא סבר חילוק זה. (א.ג.).

דף ט ע"ב

(ז) **גמ'**, ואי רשות הרבים הוא קני וכו'. הרא"ש (סימן יח) כתב, דאדם חשוב שרכב ברשות הרבים קנה, וכן אדם מזולזל שאינו מתבייש לרכוב ברשות הרבים, קנה. ואדם בינוני קונה בסימטא וכן בשדה. וכתב בהגהות הגר"א (באות א'), דהרא"ש גריס "ואי רשות הרבים הוא אי אדם חשוב הוא קני". [דלפי זה כל החילוקים קאי ארשות הרבים, ובסימטא לעולם קנה].

(ח) **גמ'**, משוך בהמה זו וקני כלים שעליה מהו. פירשו בתוס' ד"ה משוך, דמבעיא ליה, כיון דמשיכת הבהמה שהולכת מעצמה לא שייכא בכלים, יש לומר דלא יקנה הכלים. וכתב הרא"ש (בסימן כג), דאף דלמסקנת הגמ' איירי בכפותה, מכל מקום סתם קניית הבהמה על ידי הילוך. ועיין בדברי הפני יהושע באות י.

(ט) **גמ'**, לקנות מי אמר ליה קני. פירש רש"י בד"ה לקנות, דלקנות משמע אתה התכוין לקנות, אני איני מקנה לך. וכתב הרא"ש (בסימן כד), דנראה דדוקא הכא שלא הקנה לו את הדבר שמושך, גם מה שעליו לא הקנה, דכוונתו, שאתה אומר לקנותו, ולא אני. אבל באומר לחברו משוך חפץ זה לקנותו, הוי כאומר לו קנה אותו. והרמב"ם (בפ"ב ממכירה ה"ח) כתב, דהאומר לחברו משוך ותקנה, והלך ומשך, לא קנה, שמשמע תקנה להבא, ועדיין לא הקנה לו. וכתב המגיד משנה, דהרמב"ם מפרש, דהיינו טעמא דבאומר "לקנות" לא קנה, דמשמע להבא. וביאר הסמ"ע (בסימן קצו, סקט"ז) וכדיבאר דבריו הש"ך בסק"ג), דאינו יכול לקנות לאחר זמן, כיון דכלתה משיכתו כבר.

(י) **תוס' ד"ה משוך, בתוה"ד**, ואם תאמר אמאי נקט משוך בהמה זו ולא נקיט קני, אי משום דבקני פשיטא ליה דקני וכו'. כתב הפני יהושע, דתוס' נסתפקו בפירוש דברי הגמ' "והלכתא בכפות", אי קאי ארבי אלעזר גופיה, כדפירש רש"י בד"ה והלכתא, אבל במהלכת מודה רבי אלעזר דלא קני. או דרבי אלעזר עצמו סבר דאף במהלכת מהני מטעם חצר, והא דאמרינן והלכתא, רבא מסיק לה אליבא דנפשיה. והוקשה לתוס', ממה נפשך, אי רבי אלעזר

לא מהני. והש"ך (בסימן קה סק"א) תירץ, דאין כוונת רש"י דבבל שליח מהני, אלא מהני דוקא כששכרו להיות שלוחו לתפוס. ורש"י הוכרח לכך מכח מאי דאמרינן בסמוך, שאני פועל דידו כיד בעל הבית, דודאי אין הטעם משום שקנוי לו ממש, שהרי אינו קנוי לו כעבד כנעני, אלא כיון שהוא שלוחו לתפוס המציאות, ושכרו לכך, מהני. ועיין באות הבאה. והקצות החושן (סימן קה, סק"ג) כתב, לולי דמסתפי, דמה שכתב רש"י שלא עשאו הנושה שליח, אין הכונה שעשאו המלוה, אלא הנושה דהיינו הלוה, ד"נושה" הוא שם משותף למלוה וללוה, ובהא שפיר מהני, כמו שכתב הרמב"ם (בפ"ב ממלוה ולוה ה"ב). וטעמא דמילתא, משום דביד הלוה ליתן מטלטלין לכל מי שירצה, דלאו בני שיעבוד נינהו.

(ב) גמ', שאני פועל דידו כיד בעל הבית. הקשה הנתיבות המשפט (סימן קפח, סק"א), דהא אפילו בעבד כנעני, אין בעליו זוכה במה שבידו מתורת חצר, דהוי חצר מהלכת, וכדאיתא בגיטין (כא). דנתן גט ביד עבדה, אינה מגורשת, אלא כשהעבד כפות. ותירץ, דהכא מהני משום דחשיב שהוגבה מכח המשלח, ואף שלא נכנס לרשותו מהני, דהרי הגבהה מהני אף בגוונא שמוגבה מכחו ולא נכנס לרשותו, וכמו שכתבו התוס' לעיל (ט). ד"ה הואיל. אבל בגט דבעינן "ונתן בידה" דוקא, לא סגי במה שהגבהה מחמתה, ולהכי לא קני. ולפי זה, דהא דמהני קנין פועל לבעל הבית, היינו דוקא בהגביהו שלשה טפחים, אבל היכא דלא הגביהו שלשה, ורק הכניסו לתוך ידו, ובא לקנות מטעם יד, לא יקנה בעל הבית, דהא יד מהלכת היא.

(ג) תוס' ד"ה רב נחמן, תימא דבשיליה משילין וכו' ומשמע דלרב נחמן קנה חברו. ובפירושו רבינו חננאל כתב, דרב נחמן הדר ביה ממאי דאמר הכא, והסכים עמו הרשב"א בביצה (שם).

(ד) בא"ד, ורב ששת סבר דקנה הממלא כיון דלא קנה חבירו הוא קנה. והקשה בתוס' הרא"ש, מאי שנא מעודר בנכסי הגר וכסבור שהם שלו דלא קנה. ותירץ, דשאני הכא שיודע שהמים הפקר, ומתכוין לזכות בהם, ולהכי אם אינו זוכה למי שנתכוין לו, זוכה לעצמו, אבל גבי עודר בנכסי הגר לא נתכוין לזכות לעצמו כלל. ובחידושי הרמב"ן הקשה, איך קונה בעל כרחו. וכתב בדברי יחזקאל (בסימן נב), דאהא לא יחני תירוץ הרא"ש, דאף אי נימא דכהאי גוונא חשיב מעשה קנין, מכל מקום לא יקנה מה שאינו רוצה. ויישב דעת רש"י, דאמדינן לדעתיה שאם היה יודע שלא יקנה חברו, היה רוצה לקנות לעצמו. ורב נחמן סבר, כיון דסוף סוף יודע מהמים ואינו מתכוין לקנות, אין חצרו קונה לו שלא מדעתו. עוד כתב, דמה שלא הקשה הרמב"ן איך מהני קנין בלא כונה, והקשה דוקא איך קני בעל כרחיה, משום דמיירי שממלא בכלי של עצמו, וכליו קונים לו שלא מדעתו כמו חצרו.

(ה) גמ', דאמר תנה לי ולא אמר זכה לי. הקשה הרשב"א, סוף סוף, כיון שנתכוין לזכות לחברו, אמאי לא מהני, הא סבר דהמגביה מציאה לחברו קנה חברו. ותירץ, דכיון דעשה על דעת חברו, ואיהו לא שוייה שליח לזכות בהגבתו, לא זכה המשלח.

(ו) רש"י ד"ה קונה לו, אם יש סביבותיו דבר הפקר. וכן בתוס' בד"ה ארבע אמות, בסוה"ד, כתבו, דלא תיקנו אלא במציאה ובגט. וכתב בחידושי הרמב"ן, דמשמע מלשון הראשונים, דדוקא במציאה תיקנו, ומטעמא דלא ליתו לאינצוויי, אבל במתנה ומקח לא תיקנו. אבל לשון הגמרא משמע, דקנות בכל דבר, דשוינהו רבנן כחצרו. והביא הרמב"ן, דבירושלמי גיטין (פ"ח ה"ג) אמרו, דקל וחומר הוא, דאי במציאה שאין דעת אחרת, מהני ד' אמות, במתנה ומקח דאיכא דעת אחרת, כל שכן דמהני.

(ז) גמ', כיון דנפל גלי אדעתיה דבנפילה ניחא ליה דליקני וכו'. כתב הרשב"א, דדוקא בקנין דרבנן אמרינן הכי, דהוי כאומר אי אפשר בתקנת

גופיה סבר דאף באינה כפותה מהני מטעם חצר, ולהכי נקט משוך, משום דבקני יקנה בחצר, אם כן במשוך נמי יקנה מטעם חצר. ואי מודה דבאינה כפותה לא קני בחצר, אם כן כיון דהספק במשוך מטעם משיכה, על כרחך מיירי באינה כפותה, הא בכהאי גוונא אף בקני שייך הספק, דהא מטעם חצר לא יקנה. נלכאורה נראה כוונתו, דבכפותה ודאי קני במשיכה, דלא שייך סברת התוס' בתחילת הדיבור שהולכת מעצמה, ודלא כדברי הרא"ש (בסימן כג), שכתב, דספקו דרבי אלעזר במשוך, מיירי בכפותה. (א.ג.).

(יא) בא"ד, ויש לומר דכשאמר ליה משוך וכו', אי נמי אי הוי בעי קני וכו'. ביאר הפני יהושע, דבשינויא קמא נקטי כהאי גיסא, דרבי אלעזר פליג ארבה, וסבר דבמהלכת קנה מטעם חצר באמר ליה קני, ובמשוך אי אפשר לקנות מטעם חצר. ובשינויא בתרא נקטו, דהא דמסקינן "והילכתא", היינו בדעת רבי אלעזר. והא דלא נקט "קני", אף דמיירי באינה כפותה ובהא אף בקני שייך הספק, משום דהיה מקום לטעות ולפרש דספקו מטעם חצר ובכפותה, ולהכי נקט "משוך", דלשון זה משמע דהספק מטעם משיכה. והא דהקשה רבא "אי אמר קני וכו'", היינו לפי מאי דסבר רבא מעיקרא, דאף בכפותה לא קני מטעם חצר, כיון דכל בהמה נחשבת חצר מהלכת, אם כן אמאי לא נקט רבי אלעזר קני, דהא ליכא למטעי לפרש כוונתו משום חצר, דהא לא שייכא חצר כלל בבמה. ומסיק רבא דבכפותה מהני משום חצר, ולהכי לא מצי למינקט קני, דהיה מקום לטעות ולהעמיד דבריו בכפותה ומטעם חצר.

(יב) גמ', וחצר מהלכת לא קנה. הקשה הרשב"א, דהא חצר מהני מטעם שליחות, כדאיתא לקמן (יב). ואם כן אף מהלכת מאי גרע משלוחו דמהלך ואפילו הכי קני. והריטב"א תירץ, דלא דמי לשליח, דבהמה מהלכת שלא לדעת בעליה, אבל שלוחו מהלך רק לדעת המשלח בעודו שליח.

(יג) גמ', מי שליט את הפאה וכו'. פירש רש"י בד"ה מי שליט, אדם בעלמא שאינו בעל שדה, דבעל שדה ליכא למימר מיגו דזכי לנפשיה, דאפילו הוא עני מוזהר שלא ללקט משדה שלו. ובתוס' הרא"ש ובתוס' רבינו פרץ הקשו, כיון דאמרינן אי בעי מפקר לנכסיה, הרי שדה זו בכלל כל נכסיו, ואם כן לא יחשב בעל השדה. וכתב הריטב"א, דנראה, דרש"י סובר דהא דמוזהר על שלו, היינו כל שהיתה שלו מעיקרא ובה לכלל פאה, ואפילו אם יפקירנה אחר כך, תו לא מהני. וכהא דאמרינן בבבא קמא (צג.), המפקיר כרמו והשכים בבוקר ובצרו, דחייב בפאה מדרשה ד"תעזוב" יתירא, דגורת הכתוב הוא שלא להפקיע תורת פאה, והכי נמי לא שנא. אמנם הביא, שבירושלמי פאה (פ"ד ה"ו) אוקי למתניתין אפילו בבעל השדה עצמו, וביאר הריטב"א, דאף דמוזהר על שלו, שייך ביה מיגו דזכי לנפשיה. עיין שם.

(יד) תוס' ד"ה ולימא, ויחלקו בתופס לבעל חוב וכו' ולא מטעם מיגו. ביאר הפני יהושע, דפשיטא דטעמא דרבנן דאמרי לא זכה, היינו נמי משום דתופס לבעל חוב לא קנה. דאי נימא דכל תופס לבעל חוב קנה, אף בלא מיגו יקנה. וכל מה שדנו התוס', היינו בדעת רבי אליעזר דאמר זכה, דאפשר לומר דטעמו משום מיגו דזכי, אבל בעיקר דין תופס לבעל חוב במקום דליכא מיגו, מודה דלא קנה. ומשום הכי מייתו התוס' מגיטין, דאוקמו התם, דטעמא דרבי אליעזר משום דתופס לבעל חוב קנה, ואין צריך לטעם מיגו. ולפי זה, הא דאמרינן "מעני לעני", היינו אף מעני לעני, והוא הדין מעשיר לעני. והקשה, מאי הראיה מגיטין, דילמא סבר רב נחמן כמסקנא דרב פפא שם, דפליגי בטעמא דמיגו.

דף י ע"א

(א) רש"י ד"ה לא קנה, בתוה"ד, מאחר שלא עשאו אותו הנושה שליח לתפוס. ובתוס' ד"ה תופס הוכיחו מכתובות (פג); דאף במקום שעשאו שליח

ורוצה לגונבה. משום דאין מתחייב בגנבה אלא על ידי מעשה, שמושך הבהמה, או שנועל בפניה, אבל על ידי מחשבה לחוד לא נעשה גנב. (ג' גמ', רב סמא אמר וכו'. הרא"ש (בסימן ל) גרס, רב סמא בר רתא קמיה דרבינא משמיה דרב אויא אמר. והביא שרבינו מאיר הלוי פסק, דהלכתא כרב סמא, דכיון דאמר קמיה דרבינא משמיה דרב אויא ושתק רבינא, שמע מינה דהדר ביה רבינא ממאי דאמר מעיקרא.

(ג) תוס' ד"ה אי בעי, בתוה"ד, כיון שאין השומר יודע שהוא גנוב הוה ליה כחצר דבעל כרחו מותיב בה. אבל הריטב"א כתב, דמכאן דקדק ר"י, דאף כשהשליח שוגג אמרינן אין שליח לדבר עבירה, דאם לא כן מאי מקשינן מחצר כלל. [אמנם לתוס' הוא בתירוץ הגמ']. והריטב"א בקידושין (מב:) ביאר הטעם, דאף בשוגג אין שליח לדבר עבירה, משום דהא דאין שליח לדבר עבירה לא תליא בסברת דברי הרב, אלא מקראי ילפינן לה. ועוד, דאפילו אי תלי בטעמא דדברי הרב, הא הכא אילו ידע לא היה עושה שליחותו, ואם כן הוה ליה שליחות בטעות. והנודע ביהודה (אבן העזר קמא, סימן עה) כתב, דאף לשיטת התוס' דכשהשליח שוגג יש שליח לדבר עבירה, היינו דוקא במקום שיש מעשה שאי אפשר לבטלו והעבירה עצמה תתקיים בכל אופן, דבהא לא אמרינן דהוי שליחות בטעות, כיון דאחרי שעשה המעשה, נוחא ליה טפי שיתייחס למשלחו ולא לעצמו. אבל במקום שתלוי בחלות, שלולי השליחות המעשה בטל וליכא עבירה כלל, בהא מודו התוס' דבשוגג אין שליח לדבר עבירה, מטעמא דשליחות בטעות, דודאי אי הוה ידע דהוי עבירה, אינו רוצה להיות שלוחו, כדי שלא תהיה העבירה.

(ד) תוס' ד"ה דאמר, ואם תאמר אפילו לכהן נמי וכו'. ובחידושי הרמב"ן כתב, דהוא הדין כהן דאמר לכהן, ולאומי למילתיה נקט, דאפילו אמר לישראל דשריא ליה בעצמו, איכא מאן דאמר אין שליח לדבר עבירה. אי נמי, אורחא דמילתא הוא, דישאל שכיחי טפי.

(ט) בא"ד, ויש לומר דכי בעל אחר כך לוקה אף על הקידושין. בחידושי הרמב"ן הקשה, הא הוי התראת ספק. וכתב, דאפשר דהאי נפקא מינה דאמרן, קאי אליבא דמאן דאמר התראת ספק שמה התראת.

(טז) בא"ד, אי נמי יש לומר דאף לרבא נפקא מינה וכו' ואי אין שליחות אין חלין. כתב הנודע ביהודה (אבן העזר קמא סימן עה), דדבר פשוט ומוסכם, דכיון דאין שליח לדבר עבירה, היינו, דאין חל המעשה כלל. והא דנקטו התוס' בתירוץ הראשון נפקא מינה רק לגבי מלקות ולא לעצם חלות הקידושין, משום דהכא שאני, דאין איסור בקידושין עצמן, אלא כשבעל אחר כך, ומשום הכי בשעת הקידושין שעדיין אינה עבירה, לא אמרינן שתבטל השליחות לגמרי ולא יחולו הקידושין.

חכמים דשומעין לו. אבל בקנינים דאורייתא, אף בכהאי גוונא קנה. ובחידושי הר"ן כתב בשם הרשב"א, דאף בקנינים דאורייתא לא קנה, חדא משום דאינו קונה בעל כרחו. ועוד, דהא אמרינן ביבמות (נב:) דעודר בנכסי הגר וכסבור שהם שלו, לא קנה.

דף י ע"ב

(ח) גמ', ואף על גב דזכה ליה רחמנא בגוה וכו'. ביאר הריטב"א בשם מורו, דאף דמעיקרא לא אקשי אלא מכח קנין ד' אמות דרבנן, ולא משום דאית ליה זכיה מן התורה. מכל מקום בעי רב פפא לפרושי נמי הא דלא מיקרי חצרו מדאורייתא, שלא יטעו ויקשו מינה. והריטב"א עצמו ביאר, דרב פפא אתי לפרושי, דלא תימא דמשום דזכה להו רחמנא בגוה, דמיא לסימטא, וממילא תהיה כאן תקנת ד' אמות.

(ט) רש"י ד"ה קטנה אין לה חצר, אם זרק לה בעלה גט לתוך חצרה וכו'. הקשה בשיטה מקובצת בשם מהר"י אבוהב הא מסקינן (בסוף העמוד) דלא פליגי לענין גט אלא לענין מציאה, ומזה ראה רש"י לפרושי השתא דוקא לענין גט, ולא נקט מציאה. ועוד, אם כוונתו לפום הא דסליק אדעתין, היה לו לומר "קסלקא דעתך". ותירץ, דכיון דאמר "מר סבר משום ידה איתרבאי", משמע דקאי אקרא ד"ונתן בידה", שנאמר בגט. והפני יהושע ביאר עוד, דמדנקטו "קטנה" ולא "קטן", משמע דפלוגתאן לענין גט.

(י) רש"י ד"ה וכי היכי, בתוה"ד, דכי כתיב שליחות בין בגיטין בין בפסח איש כתיב בענין. הקצות החושן (סי' קפ"ח ס"ק ג') הביא, דבקיודושין (מב.) כתב רש"י דאין הקטן עושה שליח משום דעיקר שליחות גבי גט כתיב "ושלח ושלחה", היינו בגדול. והקשה, הא מ"ושלח" מרבי דאיש עושה שליח, ו"ושלחה" מרבי דאשה עושה שליח. ואם כן, נהי ד"ושלח" דאיש עושה שליח על כרחך מיירי בגדול, דקטן אין לו אשה. אבל "ושלחה" דמרבי אשה, הא אשה משכחת לה נמי בקטנה, כיון דקטנה נמי מתגרשת, ומקבלת גיטה כשאין לה אב. (ועיין שם דיישב לפי דבריו אלו דברי הרמב"ם (פ"ו מגירושין הל"ט) דקטנה אינה עושה שליח לקבלה אף שחצירה קונה לה גיטה כגדולה, מפני ששליח קבלה צריך עדים ואין מעידין על הקטן.) ונלכאורה יש ליישב דברי רש"י דהא לא כתיב "ושלחה" גבי שליחות דאשה אלא גבי איש, והא דמרבינן שליחות לקבלה דידה היינו מייטורא ד"ה". אם כן הרי הכל כתוב גבי איש ותיבת "איש" היינו דוקא גדול. ולא משום דהווי הכרח דאיש הווי גדול משום דקטן אין לו אשה, וכמו שכתב רש"י להדיא כאן].

(יא) רש"י ד"ה גגו חצרו, שאם נכנסה שם ונעל בפניה לגונבה. כתב הקצות החושן (סימן שמח, סק"ב), דהא דנקיט רש"י "ונעל", ולא סגי במה שנכנסה

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"כ כ"ט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 Sbma@kavnaki.net

http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124